

శ్రీవాయుగోవాద నామః

శ్రీబ్రహ్మోత్తరఖండాంతఃకథ

భద్రాయువోపాఖ్యానం.

రాక్షసము.

గ్రంథకర్త

శ్రీమన్మహాదేవ చరణానందాశ్రమ పరమయజ్ఞుడు శ్రీని
బ్రహ్మకులసంకాతుండగు కమలానిపల్లి నినాసుండును

శ్రీష్టకవిచే.

రచియు పబడియె.

ఇ. శ్రీనివాస ది.

ప్రమాదాది దోషాహింబులుఃట్లుగా వండితూను
పరిష్కరిత పబడియె.

శ్రీపరమేశ్వరార్పణమస్తు.

1943.

పేల 12 అణాలు

భద్రాయువోపాఖ్యానము

య క్ష గా న ము

—♦ శ్రీపార్వతీశాయనమః ♦—

గణపతిపార్థన.

క. శ్రీగణపతి : ను మదిలో । బాగుగనే పేడుచుంటి పార్వతితనయా
భోగేశుశభూషనందన । వేగమె నన్నేలవయ్య విమలచరిత్రా.

సరస్వతీస్తుతి.

క. సురజ్యేష్ఠురాణి నిను శ్రీ-కరమొప్పగ వేడుకుంటి కావుమివేగన్
పురహర ప్రియదాసుల ఘన । చరితము నొసరి తు కరుణచేగనుతల్లీ.

సుమతిదేవి రావటం.

క. శ్రీకేశవ సంగస్తుతహర । లోకేశ్వరవంద్య ఫాలలోచన యభవా
.. శ్రీకనుసానివలీశ్వర । కాకోదర భూషచాలగా వినుతింతుఁ.

దరువు ఆటతాళం.

శ్రీకారా వైభవా శ్రితభక్తమందారా వాసు దేవా । వో ।
లోకేశా వినుతా నే నీకు శరణజేతు వామదేవా ॥౧॥ గరుడవాహన
మిత్ర కరుణితు మొక్కెద వామదేవా । వో । పరమపావనమూర్తి
శరభస్వరూపాకా వామదేవా ॥౨॥ సగవాసా జగదీశా నాగేంద్రా
భూషణ వామదేవా । వో । భగవత్స్వరూపాకా పార్వతీ నాయకా
వామదేవా ॥౩॥ క్షితిలో క్కసాక్షి శితికంత సర్వేశా వామదేవా-
నిన్ను నుతియింతు కడువేడుక మదిలోన యెప్పుడు వామదేవా ॥౪॥

సుమతివాక్యము - కందం.

నీలాలాకి విశుమింకను । చాలగ మావాతకలన్ని చయ్యన నీకుఁ
బాలరొ తెరవెడలియునే వాలాయము దెల్పెదాను వారిజనేత్రీ.

దరువు - ఆదితాళం

దేవినీ వినావే సుమతి । దేవిని నానామా మమ్ము । సౌందర్య
ముఖరో । దేవినినానామమమ్మా । దేవినివిను నే కేవలగుణినే । భావ
జనతి సరితీవిని గలిగిన ॥మిత్ర॥ శ్రీవైభవమువనూ వెలసితి । తీవిజెలం
గగనూ వెలసితి । పావనుడగు భవదేవుని మన । నేవజేతునికా భూవ
లయంబున. ॥దే॥౧॥ మేలుగా శృంగారమైనా ఫాలమందూనా విన
వమ్ము । కస్తూరిబొట్టు ॥ ఫాలమ దునా వినావమ్ము । చాలగ మేనునుశీ
లత గల్గిన । నీలనేణిరో బాలేందు ముఖని ॥మిత్ర॥ మేలు భూషణ
ములూ దాల్చితి । చా. జనులు గొలువక వెలసితి । బాలామణిరో
శీలతయును నేచాలగ దెల్చితి చయ్యన వినగదె ॥౨॥ కరుణ శ్రీకను
సానివల్ల పురహరూని నిరతామూను । మనమందు నెపుడూ । పురహ
రూని నిరతామూను । చరణ - బులు నేమరువకా నెప్పుడు । సురనుత
శ భుని శరణాని వేడెద ॥మిత్ర॥ సురలు పుష్పజల్లా ఘన భూ-సురలు
సరేయనగా । తెల్లనగు నొత్తొచ్చి కర్ణిలమైన । ధ. దళాణావేశ్వరు
ప్రియరాణిని.

సుమతి ద్వికద

వికసితాబ్జసునేత్రి : గుబాణి వినవె । అకళంకమతినయ్యి ఆనంద
వార్త । వివిపింతునీకనూ విన్నాణముగను । పన్నగాభరణుని పద
ములునమ్మి । రవివంశమున ధర రహిని చెన్నొంది ! భువిని దశార్ణవ
భూరిదేశమున । అందమైయొప్పు ముకుందపట్టణము । నందు వసింతు
పూణేంద్ర భాన్య । వజ్రబాహు డు నా వరుడువిను కొమ్మ । పచ్చి
త్యుడు శూరనడ్యుడు వినుమా । సుమతి నానామంబు సుస్థిముగను ।
కొవరొప్ప సవతు ల కొందరుగలరు । కోటలు తోటలూ గోవురం
బులును । మేటైన మిడ్డెలూ మేడలూ గలవు । రంగుగా వనమందిరము
లందు గలవు । మంశపదముగా మానితంబైన । ధరణీసురలు వేగ
దనరారుచుండి । పరిమేష్టిసములిక పాటించిచూడ । బలశాలురిగు
క్షేత్ర ఖిముఖులు గలరు । యిల కుబేరునిగేలి సలుపు వై శ్యులూను ।
సతతము ధాన్యంబు చాలపండించు । గతకల్మషులు శూద్ర ఖాండం
బులెన్న । ధరణి శ్రీ కనుసాని పురవాసుడైన । నరహరిసఖుని సుస్థి
ముగ గొలుతు॥

వృబావం - ఏకతాళం.

విరుబాణి వినవె నాదుచరితంబు వేడ్కమీ । సరసీజనేత్రి : సు
భూసురులూ దీవించుచుండగ । ధర దశార్ణవ నరనాథునకును । మురి
పెము కొలిపెటి సరసిజనేత్రిని ॥విరు॥॥ అమితామైయొప్పు సుందర
సుమతి నా నామమమ్మ । విచలాంగి సూర్యవంశజు రమణీనీ కమల
ముఖిని । సవతులు గలరిః సఖియరొ నాకును । ప్రేమిలులెన్నగ న్నరు
వది నెలతలు ॥వి॥౨॥ కాంచనాంబరములూను మించి మహిదాల్పితినమ్మ ।
అంచాయానరొ ~~విరుబాణి~~ వినవేము కొమ్మ । కాంచనాగరు
పునుగు జవ్వాజియు । పొంచి ధరించిన పొలతినిగనువో ॥వి॥౩॥ కుందా
కూట్లులివినుము కుందాపురివాసామమ్మ । నందానందానసఖుని ముం
దూగ దలతూమమ్మ । యిందుపదన లింపొంద నిరుగడల । యందు
చామరంబందుచు వీవగ ॥వి॥౪॥ క్షోణి శ్రీ కనుసానిపురి స్థానీయా

ప్రధానివాక్యం.

క. వేంచేసెనిటకు క్షితివతి | అంచితముగ నేనగొల్వ నతివిభవమునన్
పంచాస్త్ర రూపుడోయన | గాంచియు ముదమొద జరులు |
కడు రభసమునన్.

వజ్రబాహు మహారాజు రావుటం.

శా. శ్రీకాళీ హృదయేశున్ ముములో చింతింతు సద్భక్తితో
లోకేశున్ నగవాసునిన్ పురహరున్ లోకాది సంరక్షునిన్
రాకాచంద్ర వ్రతంసునిన్ దుష్టదనుజాంతిన్ గీర్తున్ మృగున్
ప్రాకట మొప్పుగ వేడు శృష్టకవిన్ పాలింపవే ఈశ్వరా

రాజు - దరువు ఏకతాళం.

వజ్రబాహుండ యిటుకనూ దెంచేను | బల్ సోద్యంబు గల్లు
కీర్తి వహించేనూ | వజ్ర వైధూర్య మణుల వరకీరీట బు దాల్చి -
వజ్ర సన్నిభుడటంచు | పూజ్యత | బూజ్యత | నిజగ మందున్ || ప||
౧|| మేరూ నగసమధైర్యా గంభీరాడూ | యీ ధారుఃః ఆర్యవినుత
సంచారూడూ | శూరూడు వైరి సంహరుడు సత్యుని | చారూడూ
రంగయిన | తెరున | భూరిగ | నారోహణక్షణై || ౨|| సురలూ సుమ
వహాములు మైజల్లాను | భేదరులు భిభి యనుచు మది దీపించాను

ధర అప్పురాంగనాలు యివొంద నాడుచుండ | సురరాజ సమప్ర
కాశుడు | హరుడో | నరుడో | పురహరుడో యన ||సు||3|| యీక్షితి
యందూన ఘనశిరి మించినా | శ్రీ | ఆక్షిసాని పారిపక్షామందూన |
దక్షజా కాంతునిమది వీక్షతోడూత దలచి | ఆక్షిణ బలుడై రిపుల
శీక్షత | లక్షణ || దక్షుడయి యిటు ||వజ్ర||౪||

ప్రధానవాక్యం.

ఉ ఓ మహారాజ నీవు మహినొప్పుగ చక్కదనంబు పెంపున
సోముడవో వసంతుడవో నుందరమెన్నగ వింతగల్గినా
కాముడవో జయంతువో గాకను యేపురి పార్థివుండవో
కోమలరూప నీవు తెరగొబ్బున వెళ్ళియు మాకు దెల్పుడీ.

రాజువాక్యం నీసం. కృతివతి వంశావళి:

సీ. శ్రీకృంబుగ క్షితిలో చెన్నొంది వెంసిన ఘనమైన కనుసాని
గామమందు | శైవబ్రహ్మ కులాబ్ధి సంజాతుడైనట్టి అంతయ్య కను
కూల అతివయైన | రామమ్మ కర్ణమున స్వామి కృపతోబుట్టు పుత్రుల
యిద్దరుగలరు భూరిగాను | జ్యేష్ఠపుత్రం డధిక శేష్టుడు వీరయ్య
ద్వితీయ నారాయణుం డితిపుత్రులి | తే | తృతీయ కొమరుడు విఠలు
సతత హితుడు | నాలుగవ నందనుండు శృష్టనామధేయు | ఐదవ
నుతుడు సాదేవు డతిగుణుండు | ఆనుదినము వీర్ని హరుడు రక్షించు
గాకా.

—♦ రాజు తెరవెళ్ళుట ఆదితాళం ♦—

కమలాస్త్ర వంశజుండరా | ద్వారకా భువిలో అమితా వైభవ
ప్రకాశుడా | సుమతి వగుడు భూజన వినుతుండను | విమలాత్ముడనే
సమర శూరుడను ||క||౧|| హోటాకా రత్న కిరీటుడా | నిరుపామా
బలుడా మేటిని జన సంరక్షుడా | లాట మరాట కర్నాట దేశముల |
సాటిలేరనుచు మాటికి గొల్వగ ||క||౨|| ధరణి కణసాని పురీశుని | నిర
తంబు మదిలో మరువానిక అంబికేశునీ | చరణంబులు నుస్థిరముగ
నెవుడు | మరువకా నమ్మియు ముఖజులువేడగ ||క|| ౩||

ప్రథాని వాక్యం.

గీ. రాజ మహారాజ మీవాతఁ తేజమొప్పా | భూజనంబులు
వినదెల్పు పుణ్యచరితా | భ్రాసితంబుగ వినమాకు భగ్గమయు గలిగె |
రాజమార్తాండ రవికోటి రమ్యతేజా.

రాజు ద్విపద.

శ్రీకరంబుగ వినర స్థిరమతివయ్యి | పాక్షిటంబుగ మాదు భవ్య
చరితంబు | ఎనుధ దశాణవ వరదేశమందు | పశుపతి కృపచేత పర
గచెన్నొందు | విశదంబుగా ముకుండ సుపట్టణంబు | నిర్జరేంద్రుని
మించు నిఖిల వైభవము | వజ్రబాహుండును వసుమతీశుండా | లలి
తాంగులును విరమి యిలయందు నాకు | గలరు నరువదికాంత లల
రారుచుండా | అగ్రమహిషి సుమతి అతిగుణశాలి | భద్రాంగి విను
దుర్గుణయు చిన్నభార్య | యిది దేశతలు మహాగరింకఁ నుమా |
బలువైన క్షత్రియుల్ విలసితముగాను | ధనపతిసముల నాదగు నైశ్వ
ర్యాను | మనసిజ సరిబోలు జనయాధిమూలు క్షోణి కన్సారిపురి
స్థానియు నెపుడు | మానక మదిలో ధ్యాని తు వినరా.

రాజువాక్యం దర్శ్య ఏకతాళం.

శారివంశజుడను పురహరనుతుడను ధరణీశుడ వజ్రబాహుడా |
కరశర ధరుడను ఘన | ధరవైరి సంహారూడా | సురపతి విభవుడ పురు
విక్రముడను | కరమొచ్చగ శ్రీకర వైభవుడను ||హ||౧|| మేరు సుధీరుడ
భూరిపరాశ్రుడ | చారు మణిహారా భూషణుడా | ధర సురనుతుడను
చును | పురజనులు కడువడివెదాగా | భేరి భాంకృతులు భూరిరవం
బున | నిరతము మోయుగ ధరణీపాలితుడ ||హ||౨|| హితుడను కల్లు
షహతుడను జనసమ్మతి సంపూర్ణుండరా | సతతము సమ్మతి ఉమా
సతిని స్మరియితురా | వ్రతములు హితవుగ సతతము నెప్పుడు |
క్షీతి కనుసాని పురీశుణానరైటి ||హ||౩||

రాజువాక్యం కండము.

కం॥ ధీవర వినుమా నామది | భావజుజనకుని స్మరించి భావించు

తగ్గ | కేవలముగ సత్సభయును - గావించగ కోర్కెగలిగె కర
మొప్పంగన్.

రాజకు మంత్రికి వాదం ఆటతాళం.

మం:—రాజగ్రణి వినుమి గభ || తేజమున జేయుదము ||రా|| భూజ
నులు మెచ్చాగను భాజితము తోడుతను||రా||౧||

రా:—మంతాసమునాను స్వవంతవిను రత్నస్థకి | తాంతమగు పీఠ
మును చెంతనిడు సంతసము ||మంత||౨||

మం:—పుడమిశ్వర మీయానతి కడువేగమె గడిపేదను ||పు|| పుడు
రాజనిభాస్య కడువడిగా సభగావింపుడి ||౩||

రా: . వంది మాగధా జనబృందములు గొల్వగను | సుందరీ మణుల
నికా అందముతో రప్పించుమా ||వ||౪||

మం:—కుందసపు ఛాయగల మందయానల నిటు | డెందంబున సెం
తోషము నొందుచుచు విచ్చేసిరి ||కుంద||౫||

రా:—మేలు కనుసానివలి | ఆలయమునందూగల | శూలి ఘనలీల
లును చాలమది వర్ణితమ ||మే||౬||

వచం. అమ్మహిపతి బంధుజన పురోహితా నందభరితా
త్పండయి యుండు తదనంతరం.

దుర్మతి రావుటం.

క. శ్రీగిరిజా ప్రాజేశ్వర | నాగాజిత వాసలోక నాయక యభవా
భోగీశభూష డలతును | బాగుగ కనుసానికల్లి భక్తాళినుతా.

దరువు ఆదితాళం.

నీలకంఠా | గౌరీలోలా పాలాక్ష దేవ ||ని|| శూలి త్రిపురహర
మేలు మార్కాండేయ | బాలపోష మాని | లోలా త్రిశూలహస్త
||నీ||౧|| అంగజారి | కాలభంగా లింగస్వరూప |అం|| పొంగిలసురహర
రంగవీరయా రార | సంగమేశా | భవభంగా భుజంగభూష ||నీ||౨||
వామదేవా | మహాభూమి కనుసానివల్లె ||వా|| ధామ కృష్ణావ్యయు

ప్రేమచే బ్రోచిన | వోయ్యమకేశా | ఉమస్వామి నన్నేలుమయ్య | 11

చెలికత్తియ వాక్యం.

కం॥ వారిజలోచనినుందరి | మూరహర్కదలచి మదిని మంజుల
వాణీ | కూరిమితోవచ్చినమీ | పేరెయ్యదొ తెలుపవమ్మ ప్రియ
మలరంగా॥

దర్శ - ఆటలాశం.

తరుణీరొ బహుచక్కాదనముచేనొప్పి దుర్గుతి నొకొమ్మా | నా
కురుల్లు తుమ్మెదలాకు సరిబోలు వినవె వో ముద్దుగుమ్మా | 11 నిక్కా
ముగను నాదు చక్కాదనముదొప్పా వినమి కొమ్మా | మేము చు
క్కా అవొరకన్నా యెక్కువచవిగల్లు కాంతనమ్మ | 12 గజవైరి నోడింద
నిజమధ్యమునుగల్లు కొమ్మనమ్మా | వేగసుజనుడో వజ్రబాహున
కూను ప్రియమైన వనితనమ్మా | 13 నారీమణిరొ దాసీ లారూఢిగను
గల్లు చేడెనమ్మా | యీధరణి కళసానిపల్లి ధామూనిమదిలోన దలతు
నమ్మా | 14

దుర్గుతి కందార్థము.

యి తిరొవిన నేదెల్పెద | సంతనమగు వార్త నొకిటి | సామజ
గమనా | సంతానహీననొటకు | కాంతామణి గుండుచుంటి | దర్శ
కడుప్రేమాజెంది మనములో | పరమేశ్వరూని | విడువాక నెపుడు మన
ములో | 15 పుడమిలో పడతుల యిడుములు నెవరికి | గడువగతరమే
పుదురాడ్ముఖిని | అడవిగాచిన వెన్నెలా | నాయెనాబ్రతుకు |
పుడమిజన్మించాముందిలా | నా | 16

చెలికత్తియ వాక్యం.

ఓనుదతీమణివిన నే | దాచక దెల్పెదను మరియు | దైవము
సాక్షి | భాసురముగ రజితంగా | ధీశుని సత్కరుణతోను | దర్శ

నీసవతీ సుమతియిప్పుడుగ్గ | గర్భంబునొంది | భూసురులు కడుదీవించ
గ్గ | గ్గ | దాశార్జ్యవసుధధీశులందరికి | వోసఖిని సంతోషముగల్గెను
గాసిజెందూట యేలనే | పుత్రుండుగల్గిన | వాసివైభవమూ నొం
దునూ | పు. ౨"

దుర్గతి - చెలికత్తియ వాదం - రూపకం.

దు|| చెలియా | యిలయందునదానికి || చె|| గలుగుట గర్భము సత్యమ
అలివేణి యిలబెల్పును | గలుగ్గ నామదిలో | సంతసమా |
లేమ వాడు || చెలియా || ౧ ||

చె|| తరుణీ! పరులను యిట్లనగా | త|| ధరణిలో ధర్మంబాయది పరమే
శ్వరుడూ మెచ్చున | పరులను నిడించా | నీవుదికీ | యింతి |
బంతి | తరుణీ || ౨ ||

దు|| పుడమీ - రేడూ నిర్దయమ పై || పు|| బొడుమునదానికి ముద్దుల
కొడుకె జన్మించినమది - పడతీ యిపుడునే | నుడివీతి | నేడు |
చూచు || పుడ || ౩ ||

చె|| ముదితా - మది భేదమునొందకూము - సదయుండగు నీవతి
సమ్మదముతో నందరిపైని - వదలడుగనువూ మదవతి - నీతి -
ఖ్యాతి || మ || ౪ ||

దు|| సుమతి - గర్భము జెడునట్లు | సు|| క్రమమొప్పును విషాన్నము
భ్రమరాలక యికమొదము - క్రమముతోనిడిదానుమతికి - మేటి -
బోటి || సుచు || ౫ ||

చె|| ధరణీ - కనుసానిపలీశ్వరు | ధ|| చరణంబులు మరువకమది తర
లాక్షి పోవుదమా - గిరిశాప్రియుని మనమున - పొంచి -
యెంచి || ధ || ౬ ||

దుర్గతివాక్యం.

కం|| కడతిరొ నుడివెదసేపుగ్గ - కడువేగమె కుడుపునకును -
కమ్మని పంటలో - నిను పెల్వెరంబునందున - జడియక కడు మోద
మంది . చంద్రాననరో||

ప॥ అనిన విని చెలికత్తియ సుగంధమాల్యాను లేపన ద్రవ్యం
బులు పడ్రోసోపేత భోజనంబులు వల్లెర బున నిడుకొని పుడమీశు
బడతికడకు జని దుర్గతి సుమతికిట్లనియె.

సుమతి దుర్గతి వాదం ఆటతాళం.

దు:—అక్కవినుమి మొక్కెదానే మక్కువాతోనూ ॥అ॥ నిక్కము
గనీవు డ్డేమమ నిజము దెల్పుమా ॥అ॥౧॥

సు:—సుందరి విను ముందుగా నామందిరంబునా । సుం! అంచరమిక
డ్డేమమె ఆనందమొదవగా ॥సుంద॥౨॥

దు:—మేలుగా ఫలహారముల్ చాలగానీకూ । వాలూమున నొసం
గెద దధి పాలు శేతులూ ॥మె ౩॥

సు:—నారీరొ చెవులూరు పులుసు కూరలన్నియూ । కోరను నామన
ము లోన బూరెలు మరియూ ॥నా॥ ౪॥

దు:—దండిగా రుచిగలిగినట్టి పిండివంటలూ । చండికేశు కృపతోనే
నీలండ నిడదనూ ॥దండి॥౫॥

సు:—మేలు శ్రీకనుసానివల్లి నీలకంఠుని । బాలరొ స్మరియించి సలిల
మూలు గోరెదనూ ॥మే॥౬॥

దుర్గతివాక్యం గీతం.

గీ. పోదు గృహమున కిప్పుడు పొందుగాను । పాదుగా శంభు
పదభక్తి పరగగోరి । ముదితలుక దాసిజనులంత ముందు గొల్వ ।
ముదముతోడను వినవె వో ముద్దుగుమ్మా.

ప॥ తదనంతరంబు సుమతికి గర్భవేదన గలిగినన్ యేమని
విలపించు చున్నది.

సుమతి కందార్థం.

వో ద్దతిగమన యిప్పుడు । పాదుగ నవమాసములును । పడ
తిరో నిండె । మోదమునక గర్భాబుస । వేదన జన్మించెనాకు ।
దర్శు! యేదారి దెల్పూ । వోప గువా నన్నీధారా నిల్పూ । బాధా

మిక్కిలి గలిగె బ్రతుకాగలే నింకా యీ ధారయందు నన్నేలు వారె
వరీకా యె

సుమతి వరువు రూపకం.

నారీమణి తాళ గర్భా | భారమూనకూ ||నా|| కారణమిట్లుం
డగా నేతీరుగా సైతు ||నా||౧|| మగువయింకా యింతనొప్పి మిగుల
నాయెనూ | జగతిలో బ్రతుకంగ జాల మగువ చూడగా ||నా||౨||
నడుమునందు జడుపు గలిగె ఓడితివినగదె ||నా|| పుడమియందు నిలువ
నోటి తడియు మారెనే ||నా||౩|| వొళ్ళు జెదురనాయెను వోకిళ్ళు ఘన
ముగా | నీళ్ళు ఎంతరించి నివరె సీరజాక్షులూ ||నా||౪|| బాఁ రో కను
సానిపల్లి ఫాలనేతుగిసి | చాలభక్తి వేడుకునరె మేలు చేకూరు ||నా||

ప|| యిట్లు కొంత బాధ పరితాత్పయై యు డినంతా యిశ్వ
రానుగ్రహమున సుమతికి బాలుండు జన్మించెనని సత్వవంతుండు
క్షోణికాతున కిట్లనియె

ఁ ధానివాక్యం.

కం. రాజేంద్ర యాలకింపుము - భాజను లతిమోదమొంద
పుణ్యచరిత్రా - రాజవనేత్రి సుమతికి - తేజోఽధి సుతుడు గలిగె ధీవ
రయింకఁ.

దుర్గుతి రాజుకు మంత్రీకి వాదం. ఆటతాళం.

రా:—మంతనంబున సత్వవృత్తా వినిమి నేడు యింతలోనూ | నా
కాంతయా దుర్గాతి నింతాలో యిటు బిల్వ్యా బాగుగాను |
మం:—ధరణీశ నీయాజ్ఞ శిరసావహించియూ వెగమునా | యాకరి
చర్నాంబరుని నేచరణాము నమ్మి నేపాయ్యెదాను ||౨||
మం:—అమ్మా నీవిభుడు బల్ సమ్మాతితోడా యీసమయమునా
నిన్ను రమ్మానె పదుమి వోయమ్మ ముద్దులగుమ్మా తీవ్ర
మూన ||౩||

దు:—యిమ్మహీపతి నన్ను రమ్మానుటకు చాలకార్యమేమి | గలిగె
సమ్మాతి దెల్పునక రమ్మనె యెందుకు యూర్విలోన ||౪||

మః—యిలనాధుడును దెల్పు అలివేణి వస్త్రాని యిత్రాని - వో తర
లాక్షి పదుమి సుందరుడు దెల్పు నీతోవాతఁ పూని ||౫||

దు:—భూమి క్కసానిపల్లి స్వామిని గ్గురియించి పేమతోనూ | యా
భూమిశుకడకు బల్ నేమాముతోడను పొయ్యెదానూ||౬||

దుర్గతివాక్యం. కందము.

వందనము నామనోహర - వందనమిదె యిందుకూప వారిజనేత్రా
వందనము ఉమాపతి నా - నందముతో గొల్చియిటకు నరుడెంచి
తిక్క.

రాజువాక్య .

క. వర్ధిల్లుమి దుర్గతి యిక - వర్ధిల్లుమి వసుధయందు వారిజనేత్రా
వర్ధిల్లవె జయమొదగ - వర్ధిల్లు శుభాంగి నీవు వర్ధిల్లురాణీ.

రాజుకు దుర్గతికి వాదం. ఆటతాళం.

దు:—వోకాంతా భూమికాంతా ప్రాణేశ్వర స్వాంతమందున యేమి
పంతామునూ బూని యంతాలోనూ - నీకాంతాను బిల్వ
సత్వవంతు నంపితీరే - కాంతా ||౧||

రా:—వోయింతి - మదదత్తియానరొ సర్వమంశ నూచితు - వో
యింతీ - వింతగనూ గౌరికాంతుడునూ - కాంతరొ వింత
ఘన సంతోష మొనరించె యింతీ ||౨||

దు:—వోశీలా - భూపాలా త్రిశూలియు చాలాగ యొనరించు -
శీలా - మేలు యిక నాతో చాలా వినన్ - కాళిలోలుని
కృపాయె లీలా నుడువుమీ - శీలా ||౩||

రా:—వోభామా | గజగామిని సుమతికి పేమాపందానుండు |
భామా - ఈమహిలొ గలిగె క్షేమామునన్ | తామారా
సాక్షిరొ పేమమీరగ రమ్మి - భామా ||౪||

దు:—వోమారా - శరీర సువిచారా శృంగారమా మె నీకా-మారా
ధారుణిలో పుత్రకారుణ్యమున్ మారహరుడు మనా కోరిక
దీర్చేను -మా||౫||

రా:—వోబాలా - సుశీలా కనుసానిపల్లి కాలాంతకుని నమ్మి -బాలా
బాలా విను చిన్నబాలుడునూ- యేలీల నున్నాడో బాలేందు
ముఖ జనుమి ||౬||

రాజు దుర్బుతి సుమతికి వాదం ఆటతాళం.

రా:—మందయానా యిందుదెమ్మి నందనూని ముందుగాను|కందూ
ము మేమునిక సుందారి చూడ్కులచే ||మం!౧||

సు:—భూత శేషా ఖ్యాతిగానూ నీకుతుని సంప్రీతితోనూ | భూతేశు
కృపతో సంప్రీతి చేకొనుమిందు ||౨||

రా:—కరుణకంఠీ కుంభిణ-దూ డింభకూని చూడునేడు | శంభు
సత్కరుణాచే నందాను నిదుగొనూ ||౩||

దు:—క్షోణినాథా తనయాని గనిన,తాలోను విను | మానీతముగ
తల్లి నుమిత్రుడు వికృతమొందె||౪||

రా:—కాంతరో నీకాత్తిహీనా మింతయాటా కెందుకానీ | సంతస
మూన వో యింఱి నుడువుమిక ||౫||

సు:—ధారుణీ శ్రీకనుసానిపౌరి వాను జగదీశు | చరణాములును నమ్మి
నెరుగాను యేసంధి ||౬||

సుమతి వాక్యం. కందము.

క. ప్రాణేశవినుమి తెలిపెద | మానిని మః దుర్బుతియును మది
కుటిలంబు - పూని ఫలారం బిడగా | నేనిట్లయితి వేరుకారణ మెరు
గక—

రాజువాక్యం. గీతము.

గీ. మంత్రీవర యేమిదోచదు మదిలొనాకు | యింతి పదు
బాధ వీక్షించి సంతలోన | త్వరగ రప్పింపు మాంత్రీ వైద్యవరుల
జాగునేయగవలదింక జనుమివేగా

రాజు దుర్బుతి మంత్రీకి వాదం.

మం:—భానుకులేశ్వర మానితముగ విను | పూనివచించెద మానిని
సితీయును |భా! నేను జనియు వైద్యుల నడిగితిని | చాకు

గరళము పూని యొసగిరట | భా||౧||

రా:—ఇవ్వనితకు విషమివ్వదగునె వో | నవ్వలూటి కాల్ద్రోవ్వచు
కొవ్వయు | దవ్వలజాడక ద్రవ్వెటివనులకు | నవ్వరు జను
లికా న్యాయహీ నవని | ఇవ్వ|| ౨||

దు: — హరునాక్షిగ నేనెరుగను యావని | సరసిజాక్షితో మురయుచు
నుండుమి | మరినేగెద నేతిరిగి గృహమునకు | ధరణీశ్వర మీ
రిరువురె యుండుడి | హ|| ౩||

రా:—పాటలాధరి యిక యేటికి యిట్లుల | నాచరించకు కోమలియిక
ఁబలియరో | బోటిరొ వినుమి నీమాటవిధము జవ | చాటక
మెదిలెక తామస మేటికి|| ౪||

దు: — వసుమతీశ విను శిశదాబుగనూ | పసికూనకు తల్లికి వికృతం
బును | పొసగచూడగను అసహ్యతయా - మనలక కాంతా
రము జేర్చుమి యిక | వను|| ౫||

రా: — పడతిరొ కనుసానివల్లి వానుహరు | తడయక మనమున భావ
నించియునే | వడిగనంపెదను వనితరొ సుమతిని | కొడుకును
పెను కారడవికి నిప్పుడు | పడ|| ౬||

దుర్గుతి వాక్యం.

క: ఈరమణీ సుతులతి విస్తారంహో జాతరోగ తాపత్యవిధి
వీరలకతమును నిద్రా హారంబులు దూరమయ్యె ననవరతంబు.

రాజువాక్యం. కందం.

నరకాయువులై యిచ్చటి | కరుదెంచివ వారు వీరి నతిదూరముగా
బరిపెద దేశమువెడలగ | స్థితర రోగార్తులను విశార్ణాత్తులక.

సుమతి రాజు మంత్రికి వాదం.

రా:—మృతాశముననూ నేడింతలో వినుమూ | మం| వింతాగుణ
విశ్రాంతా సత్వంత మదిలో చింత మి| యెకం| కాంతా
మణియా సుమతిని యిప్పుడు కాంతారమునకు జేరగా | మది
విను | యింతినిబంపు మింపారగా | ద-తిగమన యీచింతచె

యుండుట । సంతోషము యికా లేదుగా । కనుగొన స్వాంత
మునొప్పుదు చూడగా ॥౧॥

మం:—తమ యాజ్ఞయునూ నే క్రమమొప్పుగాను ॥త॥ వినూ జేతు
నికాను । సుమతిక వసములోను । మిత్రయొకం॥ విమలా
త్మక నీవను తీరుగనే భ్రమరాలక నటనంచియు । వినుమిక
నీమాటయు యేనూహించియు । ఉమకాంతుని సంభ్రమమున
నమ్మియు తమవద్దికి నేవచ్చెద-సరగున నీనేమము గావించెదా॥

మం:— సారాసా నేత్రిరొ । నారీ నీవరుడూను । ఘోరారణ్య బు
జేరా । నిను బంపగక యాధీరా । మిత్రయొకం॥ మారస్వరూ
పుడు మంజు సుభాషిరో ధారుణ ఆజ్ఞనొసంగగా । యిటకును
జేరితి నిన్ను నేబంపగా । వారణయానరొ మారహరుని సొంపా
రగ దలచీ వెళ్ళుమా । ముదితరొ యరదముపై నీ వెక్కుమా॥

సు:—జనపాలితుండు । యిట్లనటా విభుండూ ॥౭॥ నిండూ । నిర్భయ
మొందూ । న్నాపైని జూపగనేడూ - మిత్రయొకం॥ బుడుత
నితో కారడవికి యెటులనడకును శ్రమచేసితగా । వొడలును
బడలిక గలుగూ నింతగా । పుడమిగో కకసానిపురి గౌరీశుడు
యిడుముల నొదా జేసెగా ధరవతి నుడువులు విన్నావించగా॥

సుమతి రాజుతో కందార్థం.

ప్రాణేశ వినుమి నేబహు । కానిది కార్యంబదేమి । గావించి
తినో । కాసనమునకు బంపగ । బూనుట న్యాయంబె నీకు । దర్శు
భూమిశాచంద్రా । కరుణించుమి వో గుణసాంద్రా । యీ మహిలో
నన్ను యేలువారెవరిక । నేమాము యిటుల భామపైబూనుట॥౧॥

రాజు కందార్థయోకం.

రా:—నాతిరొ నన్నిట్లుల బహు । ఖ్యాతిగ స్తుతిపరచనేల । కఠిణం
డైతా । దాతయు నొసట లిఖించిన । వ్రాతయు నిట్లుడై
ననుచు । దర్శు వో తరుణి వెళ్ళు పురమూకు । నాతోను
బహు వ్రాశ్వాతరము జెప్పానేలనూ । పాతకమును బహుభూ

తలముననీ | రీతిజేసితి విఘాత గలింగెను | నాతి యిటుమాట
లాడకా | నోర్పుయ్యము త్వరగా | పీఠిజూపింపాకిచ్చటా |

దుర్బ||రాజభార్య వాదం - ఆదితాళం

సు:—వోనాథ విను సన్మానితమానన్నీతీరుగ వనమూనకూ బంపా -
వినుమా బూనుటా కింపా | ట్రోణినాథ మానినులకూ పాణ
నాథుం డూర్విలో | ప్రాణప్రదమని నమ్మియున్నా చానలన్
యిటూలనుట దగునే | మానిత గుణధీపాకనుమిక | భానువం
శదీపా | మిత్ర|| ముంగుగ చిన్నా నందనునితో పొమ్మందు
వనుచు యిల సుందరధివనే | మందునూ | కలయందునూ -
నెరుగెందునూ | బంధుజనుల కక్షమందిరమున విడి అందునే
గగను | డెండములోపల | గుందూ | నాయందూ | నేడిం
దూ | వో | ౧ |

రా:—నారి బహువేషూచు శృంగార | మాటాలు బలుకుచు కోరీ -
నావాక్యము సీలోమిరి | దాంకు నెత్తుక జేరు విపినమును -
మారు బలుకకా క్యారిణి వెళ్ళుము ||నా||౨||

సు:—ధరణీశచంద్రా చరణముల కేల్గుడిచి మ్రొక్కెద కారుణ్య
ధీరా ! కృపా నాపైని నింపారా | మార సుమశరీరనన్ బల్
కారడవికి బంపరా | నారీమణులున్ జేసిరి యీతీరు వికృత
మొందునటుల సుని | చార కరుణనేడూ పో సద్వీరదయను
జూడు ||మిత్ర||యెకం|| యింతిపైని తమరింత కఠినమగు వంత
ముతగునటె శాంతగుణా | యింతనూ | మదివింతనూ |
ఘనచింతనూ | శాంతము వికచియు వంతల నొందగ దంతి
గమన దుర్బతి గావించెన్ | నాథా | యాదాతా | యీ
ప్రాత ||వో||౩||

దు:—నేనూ జేసీతియనుచూను | ప్రాణేశుతో యిట్లాను | కానిమా
టలు ఒలుకాను | జాణతనంబును మని నీఘనముగ | పూని
యిచ్చటా మానవతీవలె ||నే||౪||

సు: — పుల్లొబ్బనేత్తి పుల్లమందున కఠినముబూనుట చెల్లునా నీకూ -
 నీవైనా వల్లభూనాకు । పుళ్ళు తేళ్ళు తోడేళ్ళు ఘోరాభల్లు
 కా మృగావనం । చెల్లెరొ ననుబంప వలదని కాళ్ళు మొ
 క్కెద పల్లవపాణిరొ । మళ్ళునటుల జేయూమిక భూవల్లభువిన
 జేయు ॥మిత్ర॥యొకం॥ ఖండితమిక బహుమెండుగ నాపైనుం
 డవలకు విను ఖండేందుముఖ । అండనూ । వినుచుండనూ -
 స్తుతినొండనూ । దండిగాను యిలనుండి వెడలుటకు నిండురోగి
 సయియుండగ నిటులా । మె.డూ । మైనిండు । కార్పుండూ
 దు: — నాతి యిటనుండ ॥ ప్రఖ్యాతి । మారూను విను భూపాతి ।
 నీవిట్లుండుటకు నాతి । వోతరుణీమణి భూతలమందున । క్షితి
 కౌసానిపురివతి నమ్మిజను ॥౬॥

రాజుకు సుమతికి నాదం. ఏకతాళం.

సు: — దయజూడు భువనైకపాలా । కరుణాలవాలా । సవినాయముగ
 నన్ను శీలా । భువిలోనా యునతూల ప్రపిమాలముగ నెల -
 ధవులుగాక వేరెవ్వరు బ్రాచెదరు నాథా ॥దయ॥

రా: — బోటి యిట్లుల నన్ను మాటికినీ । మాటికినీ వేడుతేటికినీ ॥జో॥
 నూటిగాను వనవాటిక గృహమని । బాటనడువుమికా పాటల
 గంధిరొ ॥జో॥

సు: — సు.దారాయాపా నేలనుమా । నామనవినుమా - మందిరమును
 వెళ్ళగనుమా - బుధుమిత్ర జనాచి బృందంబులను విడచి -
 అంధునస్తముక్త్రా ముందూ లాగినగతిని ॥దయ॥

రా: — నీలవేణిరొ చాల లాలించకూ - లాలించకూ ఆనుకూలించ
 కూ - బాల కనుసానిపల్లి ఫాలాక్షునీవేడి - జాలియేల వన
 మూల నడువుమిక ॥నీ॥

సుమతివాక్యం కందము.

క. పోదున భాస్కరవంశజ - పోదున యిలువెడలి నేను
 పొందుగ ధాత్రి - పోదున నీదయ దిప్పె - యీధర బ్రతుకంగ

జాల యీశ్వర కరుణ.

వ. తదనంతరంబు నిజ సారధివెంట నడువగా రాజభామిని ఘోరారణ్య మార్గంబులబడి జనుచు బాని తం భుజంబుపయి నిడుకొని పరమేశ్వరుని యిట్లని ధ్యానించెను.

సుమతివాక్యం. కందము.

పరమేశ్వర శివ శంకర - కరుణాక నీలకంఠ గజచర్మధరా
గిరిపుత్రికా మనోహర - పురహర ననుబోవు మఖిలభూత శుభాన్యా.

సుమతివాక్యం దరువు. ఆటతాళం.

శితికంఠా వైకుంఠా పతినుత గౌరీపతి నన్ను బ్రోవుమికా - వోదేవా - యీ క్షితిపాతియూ చిన్నసతిలోలూడై నన్నీగతిని గావించే నుగా - వోదేవా || ౧ || పుడమిని రాజ్యంబు విడచియు నడవూలబడి నెండాలో నింతగా - వోదేవా - నడువజాలను చిన్నకొడుకు నెత్తుక తనువు బడలీక నొందెనుగా - వోదేవా || ౨ || జనని తనయునాకు ఘనవివమిడినట్టులను జేసి భూకాంతుడూ - వోదేవా - జనుదూ నెక్కడికీని నను పాలించెటివారు ఘను లెవ్వరీధాత్రిలో - వోదేవా - సురజ్యేష్ఠుడు యిట్టితెరుగు నొందగ నొసట కరమూచె వ్రాసెనొకొ - వోదేవా - కరుణించి నేలావె కరిచర్మాధర స్వామి గిరిపుత్రిలోలా నేడూ - వోదేవా || ౩ || వశము దప్పగనాయె కమకంటకాదులు - మెసవె నామైనిండనూ వోదేవా - వసుధ కళానానిపల్లి బసవేశా నేను నీవశమైతి పోషింపరా వోదేవా || ౪ ||

వ. యిట్లు వాత తప దుర్గమంబగు నిర్మానుష్య ప్రదేశంబున జనుచున్నంత దైవవశంబునా మణిమయ కూడా్యలంకారంబగు పురం బొకటి గనుపించినంత.

పద్మాకరుడను వైశ్యరాజు రావుటం.

క. శ్రీవిశ్వేశ్వర పురహర - భావజరిపుదమన లోక భక్తశరణ్యా
భూలసిత కననాన్పరి - కోనెలనివసించుహరుని కోరినుతింతు

ప్రధానివాక్యం. కందం.

కం. రవికోటితేజ మీరలు - భువిలో యేభవనమందు పొందు
గదాత్రి - నివసించురొ మీ నామము - సవినయముగ దెలుప
రయ్య సరసగుణాధ్య.

పద్మాకరునివాక్యం దరువు ఆటతాళం.

ధాత్రిలోవినుమి త్రినేత్రాని మదిలో సగంధాత్రి పవిత్రా
నుగాత్పండరా !దా॥ యీ త్రిజగంబూన శత్రువులు లేకుండ మైత్రిచే
వైశ్యపురి పాలింతురా !దా॥౧॥ పద్మాకరుండాను భద్రాయశుండ
ఘనరాద్రూడ రణరిపు భేద్యుడరా - రుద్రప్రతాపుండ కద్రూవసుత
హారు రుద్రాని పాదానాన్నిధ్యుండరా ॥ధా॥౨॥ ఆత్మజన రక్షుండ
కీర్తిప్రకాశుండ అర్ధంబునందు సంపూర్ణుండరా - వర్తనజూడ హరు
కీర్తనమందు సంపూర్తిగావించు లోకభర్తానురా ॥౩॥ యీక్షితిమం
దూ విలక్షణమును గలుగు ఆక్షిపానిపారి పాలాక్షునిరా - రక్షించు
యాని యాపేక్షితు మదిలో విరుపాక్షు నెప్పుడు వే. దక్షుండరా॥

మాటలు మంత్రితోను.

పద్మ:—సచివాగ్రీమా యుచితంబుగ వినుమి విశదంబౌ వస్త్రపుష్ప
రాగాదిచే నలంకరింబడిన సింహాసనము వేయించుకొనేకొలువు
కూట బైయుండెదధీరా ఆత్మవిచారా.

మం:—తమ యజ్ఞప్రకారంబు నేనట్లే సుచితావసంబిడితి తాము
నలంకరింపుడి భూపానైశ్యవంశధీపా.

పద్మాకరుని వాక్యం. కందము.

కం. మంత్రీశ్వర మనపురిలో - సంతసముగ సర్వజనులు నార
సమొప్పు - అంతయు జేమమ తెల్పుమి - స్వాంతములో వినగ
కోర్కె సంధిలైనరా.

ద్వారపాలకుని వాక్యం.

కం. జనపాల వినుమి నేడును-మన పట్టణమందు జనులు మరి
జేనుంబే - విను మొక్కలేమ ముద్దుల - తనయుని తానెత్తుకోని -

తావచ్చెనికన్.

పద్మాకరునికి సుమతికి వాదం ఆదితాళం.

పద్మా:—వోవనితామణి భూవలయంబున | తావుయేదో తెల్పూ
పావానాగాత్తిరో ||౧||

సు:—వినయాత్మక నే ఘనదాశార్థవ | మనుజేశ్వరు నాకూ | విన
మగ్గరాణిన్ ||౨||

పద్మా:—వసుధీశున కలావరవణిన్ నివై | పసిబాలునితోనూ | పోయె
ద వెందూనూ ||౩||

సు:—గర్భము గలిగిన కతినులు సవతులు | గరళమిడిరి నాకున్ | కని
కరము లేకన్ ||౪||

పద్మా:—తల్లిరో నీమేనెల్ల నిటుల బహు ! నల్లబడూటేలా | వినదె
ల్పూచాలా ||౫||

సు:—పొనగ విషాన్నము మెసగుటచేతను | మసివర్ణంబూనూ | నైతి
నిక నేనూ ||౬||

పద్మా:—భవనము విడిచియు భువిలో నిట్టుల | యువతిరో నెళ్ళాను
కారణము దెల్పూ ||౭||

సు:—క్షితి కన్సానిపురిపతి సాక్షిగను | కుతశేశ్వరూడూ | వెళ్ళిచె
నేడూ ||౮||

సుమతివాక్యం.

ఉ. భూతలభతన్ చిన్నసతిబోధకులొంగి విశేషశూన్యడై
ప్రీతియొకింతలేక మదిభీకర కాననవీధి కంపె నన్
భూతవనాదివాస ఘనభూరిమ్మగంబుల బారిడప్పి నే
పాతకి య్యి చావకనుబాలకు నెత్తుక వచ్చితిన్ సృపా.

పద్మాకరుని వాక్యం.

కం. వో శణితి భేదమొందకు | భూపతిదయ బొందువరకు
పాలుపొందగ నన్ - కాపాడెద నిచ టుండుమి | శ్రీపార్వతిలోలు
దలచి శ్రీఘం బిచటన్.

వ. యిట్లు రాజభామిని వలెయని వై శ్యమందిర. బున నుండు
నంత భద్రాయువు రావుటం.

భద్రాయువు రావుటం.

కం. శ్రీసాంబ సదాశివ హః । యోసారసగర్భ వినుత యో
క్షరకంఠా - బాసుర కక్షానా వట్టణ । వాసా జగదీశ నీకు వందన
మంటిన్-

దరువు యేకతాళం.

రుద్రభక్తుడను లదిస్సుధీరుడా భద్రాయువుండచురాక్షుద్ర
వైరిజన రాద్రుడంచేటి భద్రాయేశుడనురా । కదూవాసుతు కంక
ణనెప్పుడు । భద్రంబుగనే బహుదలంచెటి ॥రు॥౧॥ నీరజాపు కులధీ
రుడ మణిమయహారా శృంగారుడా । మారకోటిసమ భూరికాంతిగల
శూరాప్రతాపుడా । వారిజాక్షి సాంపారు సుమతికి । చారుసుతుం
డను వారిజనే తుడ ॥రు॥౨॥ ఆటలదు బహుదీటు వహించిన మేటిని
వినుమీరా । బాటలలో చెండ్లాటలాడుచును మాటిమాటికిరా తోటి
బాలులను నూటిగ శిలగోటిలనాటలను గీటకగించెటి ॥రు॥౩॥ ట్రోణి కక్ష
సానిపురి స్థానీయుడగు శంభూని వినుతింతురా । మాసీని మజ్జనీ సద

నమునకూ పూనీకతోడరా । మానితముగ నేపూనినేగియును । నేను
ఎందనంబూ నొనర్చెదన్ ॥౧౪॥

తల్లి కొమారులకు వాద్య.

భ:—వందనమూ జనని । మంద సుగామిని ॥౧౦॥ పొందుగ నీదు పద
బృందములకు ఘన ॥౧౧॥

సు:—నందన వర్ణిల్లర । ముందుగ నీధరా ॥౧౦॥ మందిరమూ విడచి
యెందుబోయితిని ॥౧౧॥

భ:—తోటి బాలూలీ కనుకటలునాడనూ । బాటలనడుమ చెండ్లాటకు
పోయితిని ॥౧౨॥

సు:—చిన్నతనయా విను పన్నుగ నీవును ॥౧౩॥ యెన్నడు లేనిదిటు
చిన్నబోవు తేలనూ ॥౧౪॥

భ:—తల్లిరొ మేనెల్లను । చల్లగానాయెను ॥౧౫॥ పుల్లము నిల్వడిక పల్ల
వపాణి విను ॥౧౬॥

సు:—భూమి కనుసానిపురి । స్వామినికా గిరి । ధామనికీయెరు యే
మిటికై యట్టుల ॥భూ॥

భద్రాయువు వాక్యం.

కం. వోతల్లి బ్రతుకలేని; । నాతల బహుదిరుగుచుండె నాతి
రొవినుమా । ఘాతకు నోర్వగ జాలను । యీతరిశ్రమ యెన్నడైన
యెరుగను తల్లీ.

వ. యిట్లు మూర్ఖునొ డి భూమిపైబడి గతజీవుండయినంత
సుమతి దుఃఖించుటా.

సుమతి కందార్థం.

హారాజసన్నిభానన । హారాజ కొమారధీర । హానుకుమారా ।
హారవివంశ సుదీపా । హారమణీయాంగ యెటుల దద్రువ । హతమయ్య
తీవా వోసుత నాకే గతిముందూ తోవా । కుతూబునా నీకమితి
వ్రాసినాబ్రహ్మ । క్షితియందునా నాదు బ్రతుకున్యర్థముచేసి ॥హ॥

నుమతి దరువు జంపెతాళం.

అయ్యయ్యో నాముద్దుతనయా । నీవు హతమైతివా ఘనా
వినయా । యియ్యెడా నీయందు యీశ్వరుం డలిగెనా । వెయ్యారు
విధములా వెతల నొందగనాయె ॥౭॥ ధాత్రీలో యెవరినిక నేనూ
రమ్మిపుత్రకా యని పిలిచెదానూ । మిత్రత్వము బాసి శత్రుడావై
చాల । మాతృదుఃఖమునకై మరణించితివ తండ్రి ॥౮॥ మార సమ
తేజ నువచారా । నిన్ను యెల్లు విడుతునురా కొమారా । యేరీతిని
విడచి యెట్లుజీవింతురా । మా సంహారుడింత కారణంబును జేసె
॥౯॥ వనుధ కనునాని పారీశా । యిట్టిదశ నొందగను పార్వతీశా -ఆశ
నొంపీయున్న అంబుజాక్షిని యిట్లు । రోసి నూనుని హింసజేసితివ
వరమేళ ॥౧౦॥

ఋషభయోగీశ్వరుడు రావటం.

క. శ్రీగిరిజా ప్రాణేశ్వర । నాగాజిత వాసలోక నాయక యభవా
భోగీశభూష దలతును । బాగుగ కనుసానిపల్లి భక్తాళినుతా.

దర్శ్య ఆదితాళం.

శ్రీగౌరీలోలా శంకరా । శ్రీతభక్తరక్షణ ॥శ్రీ॥ నాగభూషణా
సందివాహనా । నాగతల్పు సఖ నాకాధిపవత ॥శ్రీ॥ శ్వేతాంగా
శంభో శశిధరా । సర్వేశ మదనవార ॥శ్రీ॥ పాతకహరణా భూతశర

ణ్యా । ఫాలనయన పరమాత్మ కృపాకర శ్రీ॥ ధారాణి మండాలం
బున । భూరిగ కనుసానిపురి । ధా । నారఘతిచే కోరినుతించిన శైవ
బ్రహ్మ కృష్ణాహ్వయనేలిన శ్రీ॥

పంధానివాక్యం.

కం. శ్రీపార్వతీశు మనమున । యేహగ దలచియెళుడు యే
తెంచిన వో । తాపనవర నూనామము । నోపికతో తెల్పునాకు ఓయి
మహాత్మా.

ఋషభయోగి వాక్యం.

గీ. ద్వారపాలక వినరోరి త్వరితముగను । ధర రుషభయోగి
యందురు తధ్యముగను । భూరిఘ్ట గరిష్టచే మా హరుని । ంద
మందు నుతి తు యానందమొదవా.

ప్రధాని మాటలు.

ప్ర:—దేవా తాము యిట్టి సజ్జస్కలంబున యెందేగెదరో దెల్పు
దేవా । మహానుభావా.

రు:—నేనిట్టి సమయంబున వైశ్యపట్టణంబు జనుచున్నాడను వినుమి
నామనవి గనుమీ.

సుమతికి రుషభయోగికి వాదం. ఆది.

రు:—మీననేత్ర బహుచింతచేతా । నేడ్వగాను గలిగేమిఘాత -
పూనితెల్పా । శోకమూను నిల్పా । కాని కార్యంబు గేమి
యాను గలిగెను బాల । విడునేనూ । ముందుగాను । మేల్
మేల్ మేల్ ॥౧॥

సు:—నందనంబు మునికుంచంద్రా చిన్ననందనుడూ గుణాసాంద్రా ।
యిందువనూ గతి నొందగానూ । దెందాములో దుఃఖమొం
దాగ జేసె హరుడు । కేద యును మదిలోను । చాల్ చాల్
చాల్ ॥౨॥

రు:—నీదు నామంబు దెప్పకేచావా । ఖేదమొందాకుమో గజయాన
పాదుగాను శ. భు మదిలోనూ । మోదమొందిన క్షేమ మీ

ధాత్రి గలుగునమ్మ | నేనాయూ | జెందికాయూ | మేల్
మేల్ మేల్ || ౩||

సు: — భూమిలోనా వజ్రబాహునాకు | పెద్దభామాను సుమతిక నాకు
లేమలూను విషమిడగానూ | స్వామి యీరూపమొ దగాను
నాభతక అడవి ధామముననూ | నన్న విడిచేనూ | యే
మందు || ౪||

రు: — యింతి యింతా శోకింపా వి మూ | దైవమింతా యొనర్చె
ననుమూ | కాంతవీనూ సుతునింతలోనూ | వంతునిట్లుండె
నని యింతలో దాహమును | పూసగాను | జేయుచూనూ |
మేల్ || ౫||

సు: — దీనరక్షాక నావంటిహీనా | జన్మ మానీనులుండుట కన్నా -
నేను పూని తనయునితో సీ | దహనమొందిన శుభమును
గలుగుచు ట్లోణి | కనుసాసపారీశు నమ్మి | చాల్ || ౬||

సుమతివాక్యం. కలదం.

కం. పుత్రుని నెడబాసియు నే | ధాత్రిలో బ్రతుకగు జాల
తాపనవర్యా - నేత్రముల్ నిండగాంచుచు | శత్రుండుని దహనమెట్లు
చయ్యన నేతుక.

రుషభయోగి వాక్యం. గీతం.

గీ. నీలకేణిరొ బహుగుందుటెల యిక్కడ | ఫాలనేతుగిని ప్రా
ర్థించి పరగహతి | ఫాలనుందు: నిడితి నిబ్బాని కును | మేలునొం
దగ జీవించు బాలుడిపుమా.

వ. యిట్లు భస్మ బు బాహునిగొనట నిశిసగతలో మెల్లమెల్లగా
కన్నులు విప్పుచు పైకిజూచి నయ్యతిసుగుని పాదంబు పైబటి యిట్ల
నియెను.

భద్రాయువు వాక్యం.

కం. వంజనము తాపసోత్తమ | వందనము స్వదీయ పాదవారి
జములకుక | (తల్లితోననుట) వందనము కన్నతల్లిరొ | సందేహము

లేక నన్ను సరగున గనుమా.

రుషభయోగి వాక్యం.

కం. ధరమార్కడేయునితరి । వరలంజని నూనువిధిని । వొప్పు
గథాత్రిక్ । యిరవొందగ జీవింపుమి । హరినుత ప్లహోదువిధిని హాయి
గనీపుమన్.

నుమతి భద్రాయువు రుషభయోగి వాదం. జుల్ప.

భ:—తాపసోత్తమ పాదములకేసోపి ప్రాతులొనర్చెదన్ । వో పరా
త్పరరూప నిను నాలోపలానిక మరువజూను । తాపమికినూ ।
బాపగనుమూ । తా ।

రు:—భూపనుత నీయాపదలు గిరిజావతీ యికభాషెచు -నివరీతాపంబు
దీరె నుమావతి కారుణ్యమాననూ । ఏకముగనూ । తాపమి
ణచున్ ॥ ౨ ॥

సు:—దేవమీదు ప్రభావముననే బ్రోవనాయెను సుతుడిలన్ । కావు
మిక శస్త్రాస్త్ర విద్యాప్రభావమును నెరింగింపు దయగని
పాదములకున్ । ప్రణతిజేతున్ ॥ ౩ ॥

భ:—కన్నతండ్రి వలంచు మది బహు నెన్నుచుఁటిల చాలగన్ ।
నన్ను జీవిత జేసితివి యాపన్నరక్షక గురువరా తమ । నెన్న
గనునా । వశముయానా ॥ ౪ ॥

రు:—భువిని గొప్ప ప్రవిమల బు సనినయఁబుగనూ శివా । కవచ
మును దెల్పెదను నీకు కనరమది సద్వినయమొప్పా । ధరలో
కనుసాన్ । పురనివాసున్ ॥ భు ॥ ౫ ॥

రుషభయోగివాక్యం.

కం. బాలక వినరా నీకును । మేలిమి గలిగించునట్టి మేదిని
లోనన్ । చాలగ విద్యులు గరిపితి । నీలొ నను మరువబోకు నీరయం
దున్.

భద్రాయువువాక్యం.

క. గురువర నీచరణంబులు-మరువను నామఃమునందు మాన్యచరిత్రా
పరమానందంబాయెచుమరినాకు బలంబుగల్గె మహిలోనిపుడున్.

వ. ఇవిధంబున నా రుషభుడు మరణించిన భద్రాయువును బ్రతికించి అత్రుశస్త్ర విద్యలన్నియు నబ్బాలునకు నుపదేశించి యెం దేని బోయినంత.

కీర్తిమాలిని రావుటం.

క. శ్రీలక్ష్మీరమణార్చిత | ఫాలాక్షా పాపహరణ పార్వతిలోలా
బాలేందుధరా బోవుమి | చాలగ కనుసానివల్లి నాంబ మహేశా.
దరువు రూపకం.

శ్రీకంఠా | శ్రీతజనపోషా | లోకేశ్వర మన్నధహర | శ్రీ |
పాకటగతి నెమ్మదిలో నేకంబుగ వేడెడహర | నీకు మొక్కెడ
బోవుమి | నీరజనాథ సదాశివ || శ్రీ || ఫాలాక్షా పరమపురుషా |
పాపాసు మదశిక్షా || పా || ఆలంబున యనురాళి గూలించియు కరు
ణతో ముని | జాలంబుల లక్ష్మించిన బాలేందుధరా పురహర || శ్రీ ||
శారీశా గజచర్మధరా | కైలాసాద్రి నివాసా || గా || సర్వేశ్వర నీపద
సత్పరణంబులు మరువను నే | యూర్విని కనుసానిపుర పరనిలయా
మాం పాలయ || శ్రీ || ౩ ||

చెలికత్తియ వాక్యం.

క. కలికే చిలుక బోలిన | పలుకులు నృదువై నోట బలు

కుచు యిటకై - అలివేణి వచ్చినావిటు । జలనాక్షిరొ యెవ్వరమ్మ
చయ్యన సెపుమా.

కీర్తిమాలిని వాక్యం.

కం. కోమలి చూవాతకయు నిజ । నామంబును నయముదనర
నాతిరొ నీకున్ । ప్రేమను వినుపించెదనె । యీ మహిలో తెరను
నెడలి యింపలరంగన్.

తెరివెడలుట. దర్శ్య ఆది

భామానే । వయ్యారి నుద్దు । లేమానె । వోయమ్మ । భా
మాను విను గజగామియనుచు యీ । భూమిజనులు ఘనప్రేమచే
బొగుడెటి । భా॥ ॥ యింతినే । చంగల్వ పున్న - బంతినే । వోయమ్మా
కాంతకోడను సంతసమూన పూల । బంతులు నాడెటి కాంతనుగను
గొన ॥ భా॥ బాలానే । కనుసానివలి । లోలూనే । వోయమ్మ । బా
లేందురు ని చాలగనమ్మిన । కీలను కాంచనమాలధరించి యి॥

కీర్తి మాలిని ద్విపద

వోచెలి వినవమ్మ వొప్పుగా నీకు, దాచక దెల్పెన దావంత
మేరా, నిషధపట్టణము మా సలయబునుమ్మ, విశేషకీర్తి ప్రభావలసి
తుండైన, చంద్రాంగమహారాజు జనకుండు కొమ్మా, యింద్రవైధవ
ముచే యేలు జగముంతా, వోయకేళుని భక్తియొరంచునట్టి, సీమం
తినీదేవి ప్రేమతల్లియును, వాల్మీకి నేను వాంచతోడతను, కూరమి
నుతనయ్య కొరిఃలోదీరా, మరయికివిను కీర్తిమాలిని పేరు, పరిణయ
నుముఖుని వరమేళు నెపుడు, నిరీతము పేరును నీటు వస్తనమ్మ॥

కీర్తిమాలిని చర్మ - ఆదితాళం

కోణిలో కీర్తిమాలిని నామాము విను కొమ్మా । మానిని
నిషధపురి మానివానానుమ్మ ॥౧॥ నీరజనేత్రించిను నిరుపామగాత్రిని ।
భూమి చంద్రాంగదు కూరిమిపుత్రిని ॥౨॥ చెంగావిదీర బహుగచింగు
బిల్లాడను । రంగుమిరినట్టి రవిదోషిగిరినమ్మా ॥౩॥ మాణిముత్యంపు

నరులు పూని దాల్చితి మ్మా । ఏణాక్షి శివభక్తిమానా విసవేకొమ్మా
॥౪॥ వసుధ కంసానిపారి విషకంఠ నెప్పుడు । పొసగ వేడినట్టి పొల
తిని విను కొమ్మా ॥౫॥

కీర్తిమాలిని వాక్యం

కం తారేశ్వదసరౌ నామది, కోరెను వసపుష్పములను కూరిమి
తోడన్, సారసనేత్తిరౌ గోయను, నారిరౌ చెలులంత గూడి నయ
ముగ రారే.

చెలికత్తియ వాక్యం

గీ. మానినీమణి వసముకు పూని యేగ, గాను నీతల్లిదండ్రులు
మానసమున, తనయ యెక్కడి కేగెనో యనుచు చాల, పూని శ్రమ
నొందుచుందురు పువ్వుబోడి.

కీర్తిమాలిని చెలికత్తియ వాదం - ౯ది।

కీర్తి:-_నుందారి పుష్పవసము సఖు । లందారి గూడి నేగను । డెం
దాములో కోర్కె ముందు గలిగె సఖి ॥కుం-౧॥

చెలి:-_యిందూముఖ వసములో బహు । నుందారాపురుషు । లుండు
రు । ముందుగ మోసమొందగ జేయుదురు ॥యి-౨॥

కీర్తి:-_కలికిరో మనము యెచరి । కన్నుల కగువడకనూ । విలసితమగు
పుచ్చములు గోనివత్తాము ॥క-౩॥

చెలి:-_రిణాయమునుగాని మృదు । తరుణీ నీవిలు వెడలుటా । మరి
పాడిగాదమ్మ మానుమి యావాతన్ ॥౪॥

కీర్తి:-_వేగిరమున నేగియు నట । జాగూనేయాక మరియును । బాగుగ
వత్తాము భోగీధరుని నేడి ॥౫॥

చెలి:-_యిం మించూ కంసానిపురి । లలనా కరకంఠ నమ్మి । అలి
వేణి నీమనసు అట్లయిన పోదాము ॥యి-౬॥

వ. ఈవిధంబున నానభీజనంబుల గూడి వసవి తలం గనుచు
నిట్లనియె.

కీర్తిమాలిని వాక్యం

కం. సఖయరొ యీవనమందున | శుకములు ఘనమైన
ధ్వనులు సొంపుగజేయక - యికజాడు చెలియ పువ్వుల | నికరంబుల్
వింతగొల్పు నిటుగాంచు తరక.

చెలికత్తియ కీర్తిమాలిని వాదం ఏకం.

కీర్తి:- అందాముగా వనాసుందారామును గనా || అం || డెందాము
లోనా సంతసమొండగ నాయె నేను || అ-౧ ||

చెలి:- సొంపారుచుండునట్టి సుపెంగ పుష్పములు | యింపయ్యి
నట్టి మల్లెగుంపుల జాడునేడూ || సొం-౨ ||

కీర్తి:- పుల్లబ్బనేత్తిరొ యీనల్లాని కలువలూనూ - అల్లూచుదండాలు
అన్నియూ మెల్లన వేయూదాన || ౩ ||

చెలి:- అంగాన మణులంతా సంగాతిగానూగూడి | పుంగిడి బూయు
దామ శృంగారా మొదవాగాను || ౪ ||

కీర్తి:- వింతా వింతాగ పూలా బంతులు నాడుదామ | సంతాస
మనా కోలాల్లింతాలో వేయిదామ || ౫ ||

చెలి:- కోమలా గాత్రలంత వోమన్నగుంతాలును | పేమాచే
నాడూదామ భామాలందరుగూడ || ఏ-౬ ||

కీర్తి:- కుతుకంబూతోడూ , బతుకమ్మలాటలాడ | కు | సతిమాణా
లందారు సమ్మతితో నాడారెకొమ్మ || ౭ ||

చెలి:- యిలయుదు క్కసాని | వల్లివాసూని పూని | యి | కలకా
లమేలు నీవాకంబుడె బోచునమ్మ || యి-౮ ||

వ. యీవిధంబున నాకీర్తిమాలిని తన చెలులతో నాడుచు
న్నంతలో భద్రదాయువు తన చెలికాండ్రతో నిట్లనియె

భద్రాయువు వాక్యం.

గీ. వోయి చెలికాడ వినుమోయి వోప్సగాను | ఆయుధంబు
చేకొని యీతిరయమున | పోయి వన వేటనల్పియు శ్రీయుతముగ |
మల్లివత్తాము కోర్కెయు మదిని గలిగె

వ! అవుడు మంత్రీశేఖరుడు తల్లియాజ్ఞగొని వేటకు పోవలయు
నని భద్రాయువుతో చెప్పటయు తల్లివద్దకువచ్చి భద్రాయువు యిట్ల
నియె —

సుమతికి భద్రాయువుకు వాదం చొకం,

భ:—తల్లిరో పినవె నావుల్లమందు వనా | మెల్ల దిరుగా నేడు | నో
మాత | యెల్లదిరుగా నేడూ! ౧|

సు:—వుల్లములోన యిట్టి చెల్లానికోర్కె బూన చెల్లాదురా తనయా
వోసుతా | చెల్లాదురా తనయా || ౨||

భ:—సూటిగ నామది వేటలాడుటకును నాటెను మదిలో కోర్కె |
వోమాత | నాటెను మదిలో కోరికె || ౩||

సు, —వేట పానంబు జూద మాడతగదంచు | మాటికి బుధులుదెల్పు
వోసుతా | మాటికి బుధులు దెల్పు || ౪||

భ:—పూని మృగవేట సల్పగాను రాజులకును | మానిని చెల్లూనటే!
వోమాత మానిని చెల్లూనటే || ౫||

సు:—భానుప్రకాశ నిన్ను పూని పొమ్మనగాను నా మనమొప్పా
దురా | వోసుత నామనమొప్పాదురా || ౬||

భ:—బాణసంధానునకు కాననమందునైన | పూని యేశంకలేదె |
వోమాతా | పూని యేశంకలేదె || ౭||

సు: ట్రోణి కనుసాని గౌరిప్రాణనాథుని వేడియూను నేగుమిపుత్రా
వోసుత వేడియూను నేగుమి పుత్రా || ౮||

సుమతి కందార్ధం.

నందన సీవిక క్షేమము | నొందగ వనవేటసల్పి | యుత్సాహ
ముతో | కందర్పగాత్ర రమ్మిక | సందేహము బొందకపుడు ||దర్శు||
జనుమి యిక వేగిరంబుగాను | వోత సతలుడూరినదియెన్యము
యూనూ | వనమృగముల నెల్లా దునిమియు ప్రేమభరితముననీ
మరువకాను తనయా వేగాను రమ్మి ||జను||

భద్రాయువు కందార్ధం.

వోయమ్మ పోయెదను యిక శ పాయక మదిలోన మృదుని †
 పార్థింబియునే † తోయజన్మిరొ త్వరగా † నీయభిమత మొందు
 నట్లు ‥దర్శు ‥ నేగి త్వరతిరిగి మల్భియూను ‥ కరుణ జాగూ సేయాక
 వేడ్కతోనూ ‥ బాగయిన రుషభమాని యోగీశ్వరూని దలచి †
 బాగయిన అశ్వ గజా భట బృందాముల తోడత ‥నె-౨

భద్రాయువువాక్య, యేకం.

మంత్రీశ్వర ఘనసంతసమున మనకాంతారమునకు ‥ నేగాను
 వలె యా-వింలాలు గనుటాకు ‥ కాంతవైరినిక మంతసమందుని ‥
 చింతినజేయుచు శీఘ్రతరంబున ‥మ-౧ ‥ బాహుబలంబున జవగల్గిన
 కడుశ్రవాకూలూనుగా ‥ వెంటానడువాను తీవి చెన్నొందగా ‥ వాయు
 వుసరి బల్బోవు రథంబును ‥ జేయుము సిద్ధము బోవలెత్వరగను ‥మ ‥
 సుందరాక్షి పురి మందిరు మనమున నందముతో డానూ ‥ కడూచు
 మదిల్లో యిందూధరు నెప్పుడు ‥ తొందరచేతను ముందుగజని యా-
 నందడి మృగముల కొందలజే ‥మ-౩ ‥

భద్రాయువు వాక్యం,

గీతం, వినుమి సఖ నేడు యీ వనమునకు నాడు † జననియా
 జ్ఞచే వేగనూ జేరితిమి † గనుమి యీ వనతరులన్ని కాంక్షతోను †
 గనుటచే చాల సంతోషమును జనించె.

భద్రాయువు ననవర్ణన యేకతాళం

కనుగొనుమా ఈ వనమూ మంత్రి ఘతరమైన విచిత్రమూ-
 గాంచగను మది బలు కనులాకు నేడానందము ‥ జనియించెను యీ
 వసపుష్పంబులు ‥ ఘనవాసనచేతను వికసించెను ‥క-౧ ‥ కోకిలలంచల
 నేకంబుగనిట ‥ పాకటమొప్పగ పక్షివర్గములు ‥ కూకలొనరైటి
 కాకి గుంపులును ‥ శుకములు నదులలో బకములు గలిగిన ‥క-౨ ‥ శిర
 మున శృంగం బిరవొందిన యా-మరి సారంగము లరుగుచున్నవి ‥
 తెరువును దప్పియు సరుగుచునుండెటి ‥ చిరుతపులుల గను సరగున
 మంత్రిరొ ‥క-౩ ‥ మల్లెగుంపులకు మెల్లనదూరెటి ‥ నల్లని సారల పిల్లి

గుంపులును | తాళ్ళవనంబున భల్లూకములును | తేళ్ళగుంపు కుండే
 భృంగలవు యిట ||క-౪|| యిల కనుసానిపల్లి కలకంఠునిపద | జలజాతం
 బులు కలకాలంబున | దలచీ! యీ వనముల నెల్లను బలు | బలువగు
 మృగముల చెలగిదృంచితిమి ||క-౫||

ప|| ఈ ధంబునా వనంబున గల వింతలన్నియును గనుచు
 మార్గాయాసంబు దీరుటకయి నొక దివ్యవృక్షంబు క్రింద విశ్రాంతి
 మించు సంతా—

హైమరథుండు రావుటం.

హైమరథుండను రాజు రావుటం.

కం. శ్రీపార్వతి నాయకహార | గోపాలనుతా పురారి గోపతి
 గమనా | దావయ్య మమ్ము నేలవె | తాపనవర మదిని చాల దల
 చెడ వేగఁ.

ప్రధానివార్యుల,

కం. మేరుమహీరుహా ధీరత ♦ సారసముగ వచ్చు ఘనులు
 చయ్యన మాతో | వేరొయ్యదొ వచియింపుడి ♦ కూమితో వందు
 నేను తోరికదీరఁ.

దరువు చెల్లితాళం.

హే: — అవనిలో వినరోరి హైమరథుండాని బహుకీర్తి నొందిన బలు
డానురా । వివరాముతోడా నావిధమంత నీకును । సవినాయ
మెనగాగ చక్కగ దెల్పెద ॥౨-౧॥ భండానమందూన దండీగ
శత్రుల ఖండించి వైచెటి ఘనుడానురా । గండుమిరి దోర్దం
డాముచే బ్రహ్మాండమంతయు పిండి పిండిగ జేతును ॥౨-౨॥
శ్యామపురంబును ప్రేమాతో నేలేటి భూమిశుడనురా ।
రణభీమాడరా । నేమాముతో శచిరామణమించిన । వేమా
రువై భవ మీమాడ్కి చెన్నొందు ॥౨-౩॥ ధారూణిలో దీన
గణమూల బ్రోచిన శూరుడ నుహితా విచారుడరా । ధరణి
కనుసానిపారి ధాముడయిన త్రిపు । రారి నెమ్మదిలో నేమా
రాక వేడేటి ॥౪॥

హైమరథునివాక్యం. మత్తకోకిల.

ద్వారపాలక నేను మనమీ ధారుణీ స్థలినంతయు
ధీరతో చరియించి మల్గియు జేరవత్తమ పారికి
శూరతఁ ఘనశత్రులన్నడి మూలం బొనరించియు
భూరిగా జవగల్గినట్టి ॥దర్వు॥ వారు మనవెంటా నడువగా
వెళ్ళుమి దేశాచారంబు గనుటా కింపుగా
వారణముల్ బలుతేరునుసిద్ధము మీరు నేయుడికధీరత తోడుత
ధారుణీగ్రురు లెవ్వరు । వచ్చినగాని పోరుజేసెన యింపుగ

ప్రధాని వాక్యం. మత్తకోకిల.

ముందుగను తమయాజ్ఞకూ నేనుండు హైమరథోత్తమా ।
సందేహంబును లేక తీవ్రము స్యందంబును దోలెదఁ । అందముగ
రవికాంతి చెన్నొందియు సొంపారగఁ । సుందరాధిప పట్టణంబు ॥దో॥
యిందుగలదూ మదిగాంచగా । నేత్రంబులా కాసందకరమయ్యి ।
తోచెగా । అందముగను పురమందు గలుగువా । సుందరుడెవడో

యిందు నుడువుమి । విందూనుడెల్పూ వేగనూ । సంతోషమునా ।
దెందాము సంతాపించనూ ॥న-౨॥

హేమరథుడు పంచచామరం,

చాపమూలబూని మనము యీ పురంబుజొచ్చియున్
భూపతీనిబట్టి హతము పొందుగా గావించియున్
యేపుమీర కోటలన్ని తూపులాచే దుసిమియున్
యీ పృథివిలోన జయము యింపుమీర బొందెదన్.

సంధివచనం.

ఈ విధంబునా పురంబుజొచ్చి భూమి అదురునట్లు ధ్వనులు
జేయుచు డినంతా సత్వవంతుడు భూమికాంతకు కిట్టులనియె

ప్రధానివార్యం.

గీ. ధరణినాయక యెవ్వడో ధైర్యమూని । పురముజొచ్చియు
ధీరత పొందుగాను । పురిలో కోటలు గూల్చెను పుణ్యచరిత । దుర
మునను వాని దృంచుడి దోర్బలమునా.

ప్రధాని వజ్రబాహువాదం దర్శ్య ఆటతా.

ప: —యింత మనముచేతను యిసుమంత దెలియలేక పురముకింద
లోనె గను । వానిసంతు బాపెకన్ । యింతా । వి.తా
దెంతా ॥౧॥

ప్ర:—నూటిగా రిపులాను బట్టి గీటడగించగ మేటిదొర నీకెటి యర్థ
మునూ । నీతోటి సమము నె-వ్వాడు । శేడూ । చూడు ॥౨॥

ప:—ఉరమునందు గిరిభద్రుని త్వరగవేడి శరముబూని నరుగుదము
దూధరా కీర్తిచెన్నొందూ । అ:దూముందూ । కందూ ॥౩॥

ప్ర:—ధాత్రీలో కనుసానివల్లి త్రినేత్రుని ఘనస్తోత్రమునను తూత
పులాను । యీ ధాత్రీ గూలగనూ । బూనా । గానూ
విను ॥౪॥

హేమరథునితో వజ్రబాహుండనుటా.

గీ. వోరి క్రూరత్వమున యిటుకుజేరి బహుగ । శూరతన్గన ప

చియు ధీరమతివై | మొరుగుచున్నావు మూర్ఖుడా ముదముతోడా |
పేరు దెల్పర వధియింతు కూర్చునిన్నా.

హేమరథుని వాక్యం.

గీ హరి నెదుర్కొను జంబుకా సరణి సీమా | గండు మీరిటు
వచ్చేవు గర్వమణతు | వచ్చె ననుకొమ్మి కాలుండు వసుధపైకి | భూమి
మగధాది నాధుండ హేమరథుడా

సంవాదం ఆటతాళం.

వ:—కూర్గాత్మ నిన్నుబట్టి మారాణ మొనరింతు శూరాత జూపాకు
ధారుణీపై | పేరు వజ్రబాహు ధారుణియందున | సీమాపు
మాపెద సార శరంబూని || 3 ||

హె:—దొరనంచునూ చాల మరి నీల్లబోకుమి కరవాలంబుచె నిన్ను
ఖండింతురా | హరి హరులందారు యడ్డాముచ్చిన | సురశ్రే
ష్టుడొచ్చిన చూడు నిన్ను విడువాను || ౨ ||

వ:—దబ్బారమేలను మబ్బొదలింతు సీయబ్బాకు విడుతూన నుబ్బాకు
రా | తబ్బిబ్బులాడాకు తల్లెద యమపూరి | దబ్బానములు
నీదర్పమడంచెడ || 3 ||

హె:—పట్టుబడితినికా ఘటిగనిచ్చు నేనట్టెరధమునాకు గట్టెదరా |
దిట్టముగను నీదు చుట్టునేనలుండ | గట్టిగ కనుసానిగ్రామే
శుక్రవతోనూ || ౪ ||

వ. ఈ విధంబునా రధంబునకు బంధింపగా వజ్రబాహుండు
శోకాతురుడయి పరమేశ్వరునిగూర్చి యిట్లనియె.

వజ్రబాహు వాక్యం.

కం. యెంతటి కార్యంబాయెను | పుతంబున శత్రుడిపుడు
పట్టుకపోవన్ | యింతలో పాలినివవె నను | శాంతమతిక దయను
జూడు శాంభవి లోలా.

దరువు ఆటతాళం.

సర్వేశా జగదీశా పార్వతినాయక | యూర్విలోనను బోచె

వారు యిక నెవ్వారూ ||౧|| ధాత్రిలో నన్నిటూలా శత్రుడు బంధి వ
యేత్రోప జనుదూను నేనూ | యెలమితోను ||౨|| విడిపించే నన్ను
పుడమీశులెందయిన | అడవియందుండిన రారే బ్రోచిపోరే ||౩||
భూమికనుసానిసారి స్వామీ నీమదియందు | ప్రేమదప్పియు నింతా
నాయా యేమి శాయా ||౪||

ప. ఈ విధమునా మహారణ్యంబులో జనుచున్నంత నట
భద్రదాయపు సఖునితో యేమనుచున్నాడన.

భద్రదాయపు మాటలు.

భ: — సఖా యీ నిర్మానుష్య ప్రదేశంబున | గొప్పధ్వని వినబడుటా
నాకు కారణంబేమొ అరసిరమ్మి వేగలెమ్మి.

ప్రధాని వాక్యం.

కం. యెవరో యెవరిన్ బట్టుక | భువిలో జనుచున్నరనుచు
పొందుగ నేడ్వక | జవతోడ నిప్పుడేగియు | బవరంబొనరించి వాని
చాలించు సుమీ.

భద్రదాయపు మాటలు.

భ:—నేనిదె చూడు వానిని రణర గంబున గూల్చి అర్ధిని రక్షించెద
చూడు నాప్రజ్ఞ నేడూ.

హేమరథుడు భద్రదాయపు వాదం జంపెతాళం.

భ:—కృత నిలుపు నేను చాలదొరనుయాని నీల్లియువడి | నరిగెద
వెచటికి దెల్పరా | కృరా | మేరా | యారా | వినవేరా |
కవవేరా ||౧||

హే:—తెరువుదప్పి మొరుగబోకు చిరుత నిన్ను బట్టియునే | సరికిన
దిక్కెవ్వడురా | యేరా | రారా | పోరా | జనవేరా | మరి
తీరా ||౨||

భ:—మొండి తనముచేత నీల్లుచుండి నాతో సరియటనుచు | గండు
మీరి కలికిన యిపుడూ | నేడూ | చూడు | జోడూ | సరి
లేడు | విను నేడూ ||౩||

హే:—బాల సీవు నాలముగను నిలిచినన్ను గేలిసేయగ । బాలవు
మరలిక పోపోమ్మి । పొమ్మి । నమ్మి । లెమ్మి ॥ కనుగొమ్మి ।
వినునుమ్మి ॥౪॥

భ:—భాణము చేబూని యిపుడు హీనుడా నిను దృఢచెదనిక । మా
నుమి యీ మంకుతనమురా వినా । గాను । నేనూ । కను
గొనూ । విడువాను ॥౫॥

హే:—భూమి శ్రీకనుసానిపల్లి సోమశేఖర యిటులనన్ను । భూమిపైని
బడగ జేసితివా । దేవా । బ్రోవా । రావా । కనుగోవా ।
మహానుభావా॥౬॥

హేమరథుని వాక్యం.

కం. యూర్విలో బలశాలిని యని-గర్వించి మెలంగ యిట్టి
కార్యము నాయె - నర్వేశ్వర యీ బాలుని - శౌర్య బును జూడ
గాను శంఖయు గలిగెన్.

సంధి వచనం.

ఈ విధంబున హేమరథుడు భూమిపైబడి మూర్ఛజెందినంత
తదనంతరంబు భద్రాయువు వజ్రబాహున కిట్లనియె.

వజ్రబాహు భద్రాయువుల వాదం అటలా.

భ:—అనఘాత్మ । ఘనవందనము నీకూ ॥౭॥ వినుము నొకమాటా
॥౭-మిత్ర॥ జనుమి వేగిరమునను గృహమునకు అనుదినము
వారునమ్మి నాత్మలో । నను గన్ రథ గజ పదాతి జనులు
వెంటా జనుచు నుండగ । విను నాదు మనవీ ॥౮॥

ప:—పరులనూ । బోచిన దొరవు నీవు ॥౭౮॥ నీసరి యెవ్వరై నా
॥౭-మిత్ర॥ ధరలోపల పరుల బోవను హాహారాదుల కరుణ
గలిగియు । చిరుతరూపము దాల్చి యిచ్చటి కరుగుదెంచెదొ
నరయ జాలను మరి మీరు యెవరూ ॥౭-౧॥

భ:—పుడమీశా । వినుమీ నా నామమునూ । ధరా భద్రాయు
వుండా ॥పు-మిత్ర॥ తడవకను విను నుడివెదను యీ పుడ

మిలొ సిరిబడయు వైశ్యా । పుడమిరేడను వాని యింటా కడు
ముదము వసియింతు విశుమా: జుని యుక్తముగా ॥పు-3॥

ప: —నినుగన్న । వారలు యెంత ఘనులో ॥1॥ కనగా సంతసమా
॥ని-మిత్ర॥ వినయమగు కనుసాని పురిలోపలను ఆలయమునను
అద్రి । తనయలోలుడు నీకు క్షేమము నొసగును పోయి
వచ్చెద । ఘన పుణ్యచరితా ॥ 3॥

సంధి వచనం.

ఆ సమయంబునా వజ్రబాహుండు : జస్థానంబునకు జనిన
భద్రాయువుండు నొక్క కన్యకని గాంచి తన సఖునితో నిట్లనియె.

భ: —సంతోషమున సఖ యింతలో గనుము యిక । సంతాన
మొనరించు వింతా గనుపించే ॥స-౧॥

ప్ర: —వినయాత్మ నీకేమి ఘనవంత గనుపించె । మనమున సంతో
షమును జెందుచుంటివి ॥వి-౨॥

భ: —చక్కని తీవిగల దక్కడగనుము యిక । చక్కలధిపుమించు
చక్కని పందారి ॥3॥

ప్ర: —పరకాంతల నవేక్ష బడటిదియు చాల । మరి పాటిగాదింక
మానుమి యీవాత ॥౪॥

భ: —ఆ రమణి వద్దికేజేరి మనమిప్పుడూ । పేరెయ్యదొ వీక్షింతమ
సారాసా మొందాగ ॥౫॥

ప్ర: —భువిని కనుసా పౌరి ధవుని నమ్మియు నేడు । అవనీశ పదు
మీఁక అట్లయిన తీవ్రంబు ॥౬॥

భద్రాయువు వాక్యం.

నీ కలికిరొ నీకురుల్ అభిమించి యొప్పునే । చెలగి మోము
గాంచ చంద్రుడనగా । ఘనముగా శింగిణీలనుబోలు కనుబొమల్ ।
కనులు వీక్షింపగా కమలసమము । తిలపుష్పము బోలు అలివేణి
నాసికం । అతిపకంతము శంఖమనగనొప్పు । కరివైరిమించినా తరుణి
నీమధ్యంబు । అరటుల మించునీ అ కయుగము । తే! నిన్ను యెన్నగ

పశమాన నీరజాక్షి । కలికి సీనుండగమువంటి కన్యలెవరు । కలరె నీ
పయిని నా మది గలిగెవాంఁచ । పణతి నాతోను భాషింపు పద్మ
గంధి—

కీర్తిమాలిని భద్రాయువు వాదః.

భ:—సారసాక్షిరొ ధారుణిలో వో నారీమణి నీవెవ్వరే । పేరుదెల్పవే
కోరకలరా మారసతిసమ నుందరీ । నుందరి ముందుగ అందము
గలుగఁ ॥౧॥

కీర్తి:—మారసుందర నారులుండు శృంగారవనికిఁ యిట్టులా । పూరు
మలు రాజెల్లునా యిక మీగు ధర్మము నెరుంగరా । వాదము
యేలను పాదుగ నాతో ॥౨॥

భ:—కలికిరొ మృదులొకగా యిక బుకవే శృంగారిణీ । తళకు
నీనగుమోము గాంచఁ । చెలనమొందెనే భామినీ చూడుమి
నేడును చేడియ నన్నూ ॥౩॥

కీర్తి:—పరసతూలను గోరుటాకు పాతకంబని తెల్పవా । సరసమాడు
తేలనూ త్వర । మరలు వచ్చిన దారిని । యేటికి యిట్టుల
మాటలు పొమ్మి ॥౪॥

భ:—నుదతిరొ విను మదనుడూ నామది వేఘాచున్నడే । మదవతి
సమ్మదముతో నా హృదయతాపము దీర్పవే । మానిని యేను
నిఁ గాంచినంతనుంచి ॥ను-౫॥

కీర్తి:—మోసకాండ్లిక దేశమందున నీసరి బహునుందురూ । భాసుర
కనుసానిపేరి యీశుని స్మరియింపుచూను । సారసమొంద
నీ పేరిట దెల్పు ॥మొ-౬॥

భద్రాయువు వాక్యం. కండం

భద్రోభయాన వినుమిక । అద్రిసుగ్గిరుండ వినుమి అవనీస్థలిలో
రుద్రుని ప్రియభక్తుండను । భద్రాయువనంగ పేరు బరగిన వాడఁ.

కీర్తిమాలిని భద్రాయువుల వాదం. ఆట.

కీర్తి:—ముందుగా యిప్పుడూను ; జ మందిరమునకూను ॥ముం॥స్థం

దారిద్ర్యము ముందుగ జనకూతో సం దేహమును దెల్పి
గుందితమితనీ ||౧||

భ:—కోమలామికయేలా నను ప్రేమజూడుమి బాలా ||కో||యేమాని
యంటిని తామస మొందేవు | సామజగమనా నీ నామాము
సుడువుమీ ||౨||

కీతి:—వాతదెల్పెద నేను ధర కీతిమాలిని వినూ ||వా|| ఆతిజన
రక్షకుండు దురితా దూరుండు | కీతి చంద్రాంగ భర్తాకు
పుత్రిని ||వా-౩||

భ:—మగువ నేడు చూడు బల్ తగునె మనకు జోడూ | మ | వగ
లాడిని చిన్న బిగుకుచముల్ జూచి యిటు తాళజాలాను మగువ
చేపట్టుమి ||౪||

కీతి:—మేరగాదిక నీకు నన్ను కోరి ముట్టగరాకూ | భార్యలో పర
నారులతో యిట్లు సరసంబులాడుట చాలు చాలికపొమ్మి||

భ:—ఓసఖ విను నిన్ను కృపజేసి అజడుమున్నూ | జేసెను నాకయ్యి
భాసుర కనుసాని పురిశుని నిమ్మి నజేసికొమ్మిక పెండ్లి||

భద్రాయువు కీతిమాలినికి సంవాదం జంపెతాళం.

భ:—యింతిరొ యిక పంతమేల కాంతుకేళి నల్పుమా.

కీతి:—రంతసింపుచూను నాతో సరసమాడ రాకుమా.

భ:—కోరియు టి నారి నన్ను దూరమింక జూడకే.

కీతి:—దూరముండి మాటలాడు జేరరాకు చెంతకు

భ:—ముద్దుబెట్టుచూను నాతో ముచ్చటాడవే

కీతి:—వద్దవద్దు బుద్ధిహీన వాంఛలేల పొమ్మిక

భ:—కోమలమేలను తామరసాక్షి.

కీతి:—నామనమందున ప్రేమలేదంటి,

భ:—కాటుక కన్నుల పాటలగంధి.

కీతి:—యేటికి యిట్లు మాటలు చాల్చాల్.

భ:—సఖయ నాతో వాదా.

కీర్తి:- యికను పోవరాదా.

భ:- రమ్మి రమ్మిక్క-

కీర్తి:- పొమ్మి పొమ్మిక్క.

భ:- రారాదా.

కీర్తి:- పోరాదా.

భ:- మేల్ మేల్.

కీర్తి:- చాల్ చాల్ ఛీ.

భద్రాయువు వాక్యం.

కం. గంధర్వ వివాహము నిక । నుండరి మనమాడి బహుగ
సాంపుదల్చిర్ప । అందముతోడను త్సత్రియు । లందున గలదిట్టి నేమ
మంబుజ నేత్రి.

స. వాదం ఆదితాళం.

కీర్తి:- జననాథా నా జనని జనకులతో మఁవినిగొని నేను । నేదెత్తున
నను పెండ్లియాడూ ॥౧॥

భ:- ఓ తరుణీమణి మాత పితరులను ఖ్యాతిగ యే పురిలో । వసిం
తురొ నాతోడను దెల్పు ॥౨॥

కీర్తి:- నిషధపురంబును పశుపతి కృపచే వశవతి యేలూ । చంద్రాం
గద వసుధీశ్వరుడూనూ ॥౩॥

భ:- ప్రేమజెందితిని సాహజగమనరొ భూమి శ్రీకనుసాని । పారీశుని
నా మదిలోనమ్మి ॥౪॥

కీర్తి-మాలిని వాక్యం.

గీతం. పుష్పశరరూప పోయెదా పురముకిపుడు । జేరుమచటికి
నీవు శృంగారమొప్పు । సరసముగ తండ్రి యాజ్ఞానుసారముగను । పరి
ణయంబాడుమిక నన్ను పార్థివేంద్రా.

వ. ఈ విధంబునా నొండొరులు మాటలాడుకొని వారివారిస్థానం
బులకును జేరిన తదనంతర బు భద్రాయువు తన జననితో నిట్లనియె.

భద్రాయువు వాక్యం.

కం. మాత్రం వందఃమిక నేజేతును కడుప్రీతిదనర ట్లేమము
తోడ - ఖ్యాతిగ వనిపేటయు సం + ప్రీతిచె నాడియును వస్తి
ప్రేమగ గనవే.

సుమతి వాక్యం.

కం. తనయా నీవిక పేటకు | జనియును ట్లేమమును దనర
జయమొందగనూ | దినకర తేజా మల్లియును వచ్చినవాడ వార
యో సుకుమారా.

చంద్రాంగద మహారాజు రావుట.

కం. శ్రీగౌరిలోలు శశిధరు | బాగుగ మదిలోనహరుని భక్తి
తోనెపుడు | బాగుగ కనుసానిపారి | నాగవిభూషణుని దలతు ననవ
రతంబు.

దరువు ఆదితాళం.

మేరునగ సమధీరుడన్ మణిహార శోభితుడన్ | ధారుణీస్థలి
యందు శత్రుసంహార భుజబలుడన్ | కూరిమిన్ సాంపారునట్టి | ధీర
త్వం చెలంగ నిషధపారి నేలుచుందు వినర || మే-౧ || రంగుగచునా
నామము చంద్రాంగదుడు వినరా | అంగనామణియో సీమంతి నర్థం

గియును వినరా । పొంగుచు తీవెచ్చెన్నోడు । మంగళాంగు డనుచు
జనసంఘములు గొలుచుచుండ ॥మె-౨॥ దండిగను రవివంశవంశ
ప్రాచండ క్రముడా । వండితులచే శాస్త్రములు వినుచుండు వాడ
నురా । నిందు కనుసానిపారి వాసుక్ । అడబాయకాను నేలు
చుండుమాని వేడుకొనుచు ॥మె-౩॥

చంద్రాంగదుని వాక్యం.

కం. వినర ధీవర సువిచార వేడ్కమీర । కీర్తిమాలిని లగ్నం
బు కెవలముగ । జేయకోర్కెను బుట్టెను శ్రీయతముగ । పుడమి
వేల్పుల రప్పిపు నడిగిచూతు

ప్రధాని వాక్యం.

కం. ధరణీశ్వర నేగియునే । సరగున భూసురుల వేగ సంతోష
మునక్ - కరుణాకర మీ వాక్యము । బిరవుగ శిరసావహించి యిటు
దోడ్కొనితెత్తుక్.

సంధి సచనం.

ఈ విధంబునా జనుచు నమయంబునా ద్వారంబులో నిలిచి
యున్న రుషభయోగిని గాంచి ద్వారపాలుం డిట్లనియె.

ప్రధాని మాటలు.

ప్ర:—దేవా తాము యెవరో యెంద్రగుచున్నారో మీ నామంబెద్ది
యో తెల్పూ నామది నిల్పూ.

రుషభయోగి వాక్యం. మాటలు.

రు:—ద్వారకా మన్నాచుంబు రుషభయోగి యందురు నేనిదె
చంద్రాంగదమహారాజువద్దికి జనుచున్నాను గనుమీ వినుమీ.

చంద్రాంగద రుషభయోగి ప్రధాన-వాద ఆట.

ప్ర:—ధరణీశ్వరా వినుమీ నేడూ । పృషభ వరమాని యేతెంచె
మరినేడూ చూడూ ॥౧॥ యురమునందున గిరిజధవునిక్ మరు
వకను సరసాత్ముడయితా । సరగునా యిటువచ్చె నాకేసరణి
మరియు నుడువూ ॥౧॥

చం:—నరుగూదా మిపుడూ వేగంబూ । యా కరుణాత్ముడగుమాని

వరుని మోదంబు ||న|| పరిమేశంబగు అగరు గంధము మరియు
బిల్వో పశ్చిచేతఁ | చగణములు పూజించి యతివరు కరుణ
గొని దోడై త్తమా యిటు ||న-౨||

చం:—వందాన మిదుగో మునిచంద్రా | పాదా బృందాములకు
నేడు వరసుగుణసాంద్రా | వ | అందమగు సింహస్సనాగ్రము
చందుజేరు ముకుందప్రియ నుత | గంధమాతృత పుష్పములు
గొని పొందుగా పూజింతు పదములు ||౨||

రు:—సరనాథ వర్ధిల్లు ధాత్రి | నీవు మరి జ్ఞేమమా తెలుపు ధారా
సుపుత్రి న | పరమ సంతసమాయె నీదగు స్థిత శాంతగుణం
బులకుఁ నే-యరమునందున సంతసించితి ధరణిపై వర్ధిల్లు
నృపవర ||న-౪||

చం:—తపసిదెల్పెద యొక్కమాటా | నేడు యిపుడుదెల్పెద నొక్క
సరణి యిచ్చోటా ||త|| కృపచే నా పుత్రి వివాహంబిపుడు
జేయగ బూనితిని యా చపలనేత్రికి పోడశాబ్దము లిపుడు
వచ్చెను గాన గురుపర ||౫||

రు:—యి లోన భద్రాయువనగా | నొక్కబలుడు క్షత్రియవంశ కుల
జుండు వేగా | యి | గలడు వానికి నుతనొసంగియు యిలలో
కీతిఁ బొందుమి భూ-వలయమున కనుసానిపారి కలుషహతు
డును బోచు నేడూ ||౬||

చంద్రాంగదుడు వాక్యం:

క. ఆ రాజవదను డేవురి | ధీరత పాంచు నృపతి దివ్యసుతుండో
కోరికగల్గె వినంగను | కారుణ్యముతోడదెల్పు ఘనయోగీంద్రా.
రుషభయోగి వాక్యం.

సీ. యిలనాయకా మాను చెలగి యవంతికా | పురముఁ
భూసుర పుంగవుండు | మందరుండను వాడు మహిషేశ్వకుల జాత |
పింగళ లోలుడై ప్రీతిబరగి | యుండంగ నేనందు నురు మోదమున
నేగ | గావారు సద్భక్తి కాంతుమీర | పూజించి కొన్నాళ్ళ కీజగంబు
త్యజించి | చనిరిరువురు పునర్జన్మ మొంది. గీ. రజనిలో వజ్రబాహు

క్షీత్యధిపునకును । వరసుతుండంత భద్రాయు వనగబుట్టె । పింగళాం
బాఖ్య మున్ను నీవేర్చిపుత్రి । కీర్తిమాలిని వినుమి సత్కీర్తిశాలి.

చంద్రాంగద రుషభయోగుల వాదం జంపెతాళం.

చ :—తాపసోత్తమా । యాభూకతి యేవురమునేలు । తా । కోపిం
పక దెల్పుమింక కూరిమి సతి సుతులెందరొ । పౌపుగ యా
వృత్తాంతము పరగఁ వినుపింపు మికా ॥తా-౧॥

రు:—సుందరమాపా । యానందవశా దశార్ణవతి । సుం । అందము
గను వజ్రబాహుడను యతనికి సతు లరువదియందు జ్యేష్ఠ
సుమతియందు గర్భబునాయె ॥సు-౨॥

చం:—యెట్టి చిత్రముఁ । నాతోటి దెల్పు యతికులేంద్ర । హాట
కేశ్వరూని కరుణ అతివగర్భమొందు పిదప । సూటిగనేమయ్యె
నొ యాబోటికి వచియింపుమయ్య ॥యె-౩॥

రు:—సాటికాంతలుఁ । యా బోటిపైని నోర్వలేక । సా । కుటిల
మతిచె గరళాస్త్రము కడువచేసి సంతలోన । తటకున పౌన
వించె నొక్కతనయు నామయార్తుని విను ॥సా-౪॥

చం:—ధారుణీశుడుఁ । యానారులు యొనర్చువనికి । ధా । యేరితగ
నొప్పి యంతా నేమిజేయ బూననవుడు । సారసాక్షి సుమతి
నెట్లు కూరిమిచే జొచ్చెనొ యిక ॥సా-౫॥

రు:—జనని నూనులుఁ । వారయముగ బడుకష్టములను ॥జ॥ కను
గొని మది సైవలేక వనము కంపెనూ వారల । జనవతి కను
సానివల్లి చండికేశు విధి యటనుచు ॥జ-౬॥

చంద్రాంగదుని వాక్యం.

కం. కాంతారములోఁల కడు । వింతగు మృగబాధలేక విహ
రించిరిలఁ । యింతియు తానపుడెవ్వరి । చెంతను వసియించె వేగ
చెప్పు మహాత్మా.

రుషభయోగి కందార్థం.

కమలాప్తవంశ వినుమా । విమలాత్ముడైన వైశ్య । వరుండొ
కడుఁ । భ్రమరాంబవరుని భక్తుడు । సుమతిని పాలింపుచుండా ॥ద॥

సుకుమారు డవుడూ సచటా | మరణించెను యిక యా-వికటామా
గరళా జ్వాలలకు | గకవిక లొందుచు కడు శోకింపగ | యిక నేనే
గియు యీశ్వర కరుణతో | అకళంకామైనా భస్మమున్ | నిడినం
తలో బాలుండిక బ్రతికె యూర్విలోపలన్.

వ సస్సుహిపతి సంతసించి మరి యేమనుచున్నాడు.

చంద్రాంగదుని వాక్యం.

కం. సస్సుతమాయెను మాకును | అస్సుహిపతి కొమరుడవటి
కరుదెంచెడితో | యమ్ము వివరింపు మి | మో | దమ్మాయెను మిగుల
నాకు తాపనచంద్రా.

రుషభయోగి మత్త కోకిల.

ద్వారపాలకునంపు డిక సత్వరిత గతిచె మీరలకు
కూరిమితో రప్పించుడిక సుకుమారుడో భద్రాయువు
శ్రీరమేశుని సఖిని వేడియు శీఘ్రమే యొసరింపు సొం
పార పాణిగ్రహణ మతనికి భద్రహా కడువేడుకన్.

చంద్రాంగదుకు మఱికి భద్రాయువుకు వాదం యేకం.

చం:—ద్వారాధిప వైశ్యపురముజేరి కడుకేడ్కన్ | సా:సాక్షియా
సత్య సుమతి నిటు జేరగ బిలువు కొమారుని యుక్తము.

మం:—ధరణీశా మీరుదెల్పిన సరణి తీరుగనూ | ధ | పరమభక్తుడో
భద్రాయువు నిటు | త్వరగ దోడ్తెచ్చెద సరసగుణాభ్య.

మం:—భూతాలాధీశ్వరానుత జేతు వందనముల్ | ఖ్యాతిగాను చం
ద్రాంగద భూతి ప్రీతిచె రమ్మనె మాత యుక్తముగ.

భ:—యె దూకూ బిలిచె భూపతిఘండు వివరించూ | అందముగను
నినుయిందు దోలటకు సందేహమెయ్యదొందు దెల్పుభ్య.

మం:—గురువర్యుడూను త్రోణి సరవరుండునూ | కరమర్థితో నీవరి
యమును సత్వరితము జేయగ మరి యూహించిరి.

భ:—రథో : న్నానిపారి పురహరుని కరుణన్ | సరసుండగు సద్గు
వాక్యంబును | మరి మీరక నే సరగున వచ్చెద.

భద్రాయువు సుమతితో ననుటా.

కం. అమ్మరొ చంద్రాంగదు డిటు | సమ్మతితో మనల బిల్వ
సారథి నం పెన్ | యిమ్ముగ గురువరు మదిలో | సమ్మిక బోదాము
కదుమి నయగుణ శీలా.

సుమతికి భద్రాయువుకు వాదం యేకం.

సు:—నందనా వినూ | ఆనందమాయెరా | నం | అందు నేగుటకు
ముందుగ నావది సం దేహమివు డింపొంద గల్గెరా ||నం-౧||

భ:—అమ్మ నీలోనా | గల్లుసం దేహము | అ | సమ్మతితో శీఘ్రమ్మున
దెల్పుమి | అమ్మ హేళు మదినమ్మి నీవు త్వర ||౨-౨||

సు:—నీదుతఁ డ్రియూ | లేని:వాహము | నీ | మోదమాన యిక
పాదుగ జేయుట కాదుకాదు సుమి మేదినిలోనన్.

భ:—భేదమొందకూ | మాతండ్రికొరకై | భే | హృదయములో
గురువదములు నమ్మియుపదవె తల్లి మనవట్టణమునకున్.

సు:—సంతసంబాయె | సరెరా నీవాక్యం | సం | మంతనమున కడు
వితనాయె నీశాంతగుణంబును సరగునజూచి ||నం-౩||

భ:—క్షోణి కనుసాని | పారీశ్వరు నమ్మి | క్షో- | పూని మన పురం
బూసు జేసగా మానుగ వస్తిమి మదిరంజిల్లగ ||క్షో-౬||

సుమతి వజ్రబాహుతో ననుటా.

కం. వందనము ప్రాణరాయక ♦ పొందుగ నీపాదములకు పూని
యొనర్తున్ - నందనుని గనుమి యిక వో ♦ సుందరజిత మారరూప
చూడ్కులు నిండన్.

వజ్రబాహువు వాక్యం.

గీ. కలికి నినుజూడ నాహది కలలాయెత్తు పుడమి నావంటి కతి
నుండు పుట్టనేలఃపలువిధంబుల నిను బాధపరచినట్టిపాపకర్ముండ నేను
వో పద్మగ ధి.

సుగ్ధికి వాదం ఆదితాళం.

భ:—జనకా వందనమును జేసెద నీమనమున దయజూడూ శ్ర యిక
నేడూ ♦ వినయముతో మా జనని యుక్తముగ జనుదెంచితి

నిందూ ♦ యిక ముందూ.

వ:—తనయా మీకును ఘనశతృడనై వన ౨. కు బంపితిరా ♦ నుకు
మారా ♦ పెను మృగహిలలో దినము గడిపి యిటు చనుదెం
చితి వారా ♦ ఘనధీరా ||త-౨||

ను:—ప్రాణేశ్వర మనమూన నీవు కడు పూని గుందుటేలా ♦ యిక
చాలా ♦ పూనికతో మా పూర్వభర్తయె యిటు బోనిచ్చును
వినుమా గుణధామా,

వ:—యితిరొ నీవు శత్రువులను మదికింత దెలియకాను । ఘన
మూను ♦ వంతముతో న్నా తుడనై నేనింత యొ ర్చితిని ♦
పనిబూనీ.

ను:—గడ'న పనికిటు తడబడ నేలను ♦ పుడురాజధరుండూ ♦ మము
ని దూ ౩ కడునేడ్చు తోలుడు మూలగడిపియును పుడమి
శ్వర బ్రోచెన్ ♦ మము గాచెన్.

భ:—ధరణి కనుసాన్ పురవాసు మహిమ ఆరయ నెవరితమా । నశ
మానా ♦ మరుక సన్నిహితులను తానె దరిజేర్చును గాదె ♦
వినలేదె.

సుమతి వాక్యం. కంద .

విను ప్రాణేశ్వర నేనొక! మనవిని దెల్పెనను నీతో మాన్యచక్రతా
మనసుతునకు చంద్రాంగద । జననాథుడు లగ్నమిపుడు నల్పద
లంచెన్.

వజ్రబాహు వాక్యం.

కం. సరసిజ నేత్తిరొ నిషధా ♦ పురమున కిపుడరిగి మనము
పూనిక తోడన్ ♦ త్వరలో భద్రాయుధునకు ౩ కరమతితో లగ్నమి
పుడు గాజేయుదమా.

వ. ఇష్టధంబునా సంతోషముతో వెడలి నిషధపురంబు జేరి
చంద్రా దగదునకు వజ్రబాహుం డిట్లనియె.

చంద్రాంగదునకు వజ్రబాహునకు వాదం. ఆట.

వ:—కుశలమా మీరంత నిషధా పౌరీశ్వరా! కు । రసికగుణ మము

చిలువనంపిన విషయమెట్టిదో దెల్పుడి ||కు-౧||

అం:—మీదు సత్కరుణచే మేమంత క్షేమంబె | మీ | మోదమొ

ప్పగ మీదు సుతునకు పాదుగా నాపుతి) నొసగెద ||మి||౨||

వ:—గాంచుమి వీనిని పంచాస్త్రరూపుండు | గాం | యించుకై నను

మదిలో సంశయ ముంచకను నిక్కంబు ధీరా ||గాం||

చం:—ఝరలో కనుసాన్ పారి పురహరు నమ్మియు | ధ | పరిణయం

బొనరింతమా కడు త్వరితముగ మనమిప్పుడూ ||ధ||౪||

రుషభయోగి వాఙ్మం.

కం. సరవర శుభనమయంబిది + వరుడును బంధువులు మిత్ర
వర్గంబెల్లన్ + అరుదెంచిన్నారు కావున + పరిణయ మొనరి చు డిక
శుభంబగు మీ:న్.

వ. ఈ విధంబునా కీర్తిమాలిని భద్రాయువులకు వివాహం
బొనర్చిన తదనంతర బునా పరమేశ్వరుని గూర్చి యిట్లని ధ్యానించిరి.

ఆరుగురి వాదం చౌకతాళం.

వ:—శ్రీగౌరీవర శ్రితజనపోషా ||శ్రి|| నాగాభరణ తజన పోషా
||శ్రీ||౧||

చం:—ధవళాంగా మాధవసుత శ భో ||ధ|| పృథిమలముగ నిను పృస్తు
తిజేతున్ ||దె||౨||

భ:—హరహర హరయని హాయిగ నెపుడూ ||హ|| యురమున నమ్మిన
నరులను బోధిచూ ||హ||౩||

ను:—భూతపతేయని భూరిగ నెపుడూ ||భూ|| క్యాతిగ వేడినగాను
సక్కంబూ ||భూ||౪||

కీర్తి:—వామదేవయని నామస్మరణా ||వా|| ప్రేమజేయ భవభీతి దొలం
గూ ||వా||౫||

రుష:—మనసిజ హరునిక అనయము గొల్తూ ||మ|| కనుసాని పురమున
నివసించూ ||మ||౬||

వ. ఈవిధంబునా పరమేశ్వరుని ధ్యానించి వారివారి నిజనివా
సంబునకు జని తదనంతరము భద్రాయువులు పట్టాభిషేకునిగా జేసి

సుఖాసీనులయి గుండెరంతా.

కం. సౌఖ్యదమా భద్రాయుఁ ♦ సౌఖ్యనము వినిన భక్తి పతి
యించినచో ♦ ముఖ్యముగ శంభుకరుణన్ శసౌఖ్యయుర్వృద్ధి గలుగు
జనముల కేపుడున్.

మంగళహారతి కురుచజంజె.

హారతిదే మారహరా అహిపతి భూషా శ వారణ చంద్రాం
బర ధర విమల ప్రకాశా ♦ పారా ♦ వారా ♦ శౌరి ప్రియహితా ♦
గౌరి మనోహర గంగ జటాధర ॥హ॥గ నీలకంఠ భవపలుంత ఫాల
లోచనా । బాల శశిధరాయ భక్త పాలితా ఘనా । కోలా । హలా-
కాలసంహారా । శౌలాయుధా సింహలోలా మునిపాల ॥౨॥ రక్షణ
ధవళగాత్ర దాసవాహరా । అక్షయ అమరాది వినుత అంబికేశ్వరా
దీక్షా । వేషా । లక్షణ కైలాసపుర । దృక్ష సులక్షణ యీ క్షితిజయ
॥౩॥ ఊణి శ్రీకనుసానివల్లి స్థానియవాసా । నాణెమతిచే వేడు కృష్ణ
నాము సుబోషా । దీనా । వానా । మానసంబునా । పూని యొసం
గెద గొనుమిదె కర్పూర ॥హా-౪॥

గ ద్య.

ఇయ్యది శ్రీమన్నహదేవ చరణారవింద సేవాపరాయణు డును
శైవబ్రహ్మ కులసంజాతుండును రామమ్మ అంతయ్య
చతుర్థ సూనుండును కనుసానివల్లి నివాసుం
డగు కృష్ణకవిచే శ్రీబ్రహ్మాత్మర ఖండ
స్తరగతంబగు భద్రాయువోపా
ఖ్యానము యక్షగానం
రచింపబడియె.

పండితాఖండలు లింగలి దోషంబులుండిన ఊమింతురుగాక.

- ♦ సంపూర్ణము ♦ -

ఈ గ్రంథమునకు చావవేయించుటకు
హోయము చేసినవారి నామములు—

శేరికాసానిపల్లి మ. రా. శ్రీ.

శేరి లక్ష్మరెడ్డి మొ॥ మా॥

శేరి నర్సరెడ్డి మొ॥ కొ॥

నారాయణరెడ్డి మొ॥ మా॥

వెంకటరెడ్డి మొ॥ కొ॥

రాంరెడ్డి „

హన్మంతురెడ్డి „

నాగోరావు మొ. కు॥

ఆ॥ నారాయణరెడ్డి—

ఆ॥ రాయరెడ్డి

కాయిత మల్లరెడ్డి.

మన్నె నారాయణ.

„ కిప్రయ్య.

నార్సమల్లప్ప శెట్టి.

తాళ్ళ నారాయణ.

„ రామయ్య.

మొకుల అంతయ్య ప॥

గోట వెంకయ్య „

కొల్ల రాములు „

పల్లయ్య

కూంభూమయ్య.

పోల రాజయ్య.

సనపు వెంకయ్య.

మాదేకుల కమాల్

ముసలాపురం.

వెంకటరావ్ మొ॥ కు॥

సంగారెడ్డి దేశి॥

బాగారెడ్డి మొ॥ కొ॥

న్నయ్యగారి సంగన్నగారి వెంకయ్య

న్నయ్యగారి రామయ్య

నేరడగుంట

పద్దప్ప మొ॥ మా॥

మొయిగిగుడ్ల సంగయ్య.

రెణప్పగారి సంగప్ప.

దృవ్యసా

,, లక్ష్మ్యయ్య.
 బచ్చు వీరన్న.
 ,, నారాయణ.
 మడుతి వీరయ్య.
 జూకంటి తాబన్నగారి సంగయ్య.
 గజవాడ రామయ్య.
 పురం క్రిష్ణయ్య.
 పొట్టిపల్లి మల్లయ్య.
 శిద్దంశెట్టి సంగయ్య.
 రావతి బల్ రాం.
 ముప్పి మల్లయ్య.
 లింగగౌడు.
 భూమగౌడు.
 విశ్వబ్రహ్మ అంతయ్య.
 నుల్లంటి శంకరప్ప.
 చల్లమల్లయ్య.
 మనుబ్రహ్మ సంగయ్య.
 బొడ్డు వె కయ్య.

౧౧

మక్త రాంరెడ్డి.
 ,, క్రిష్ణ రెడ్డి.
 ,, లక్ష్మ్య రెడ్డి.
 ,, సంగ రెడ్డి.
 ,, చినక్రిష్ణ రెడ్డి.
 మల్లికార్జున బసప్ప
 గొల్ల మల్లయ్య.
 గున్నాల సంగప్ప.
 మదారసాబు.

యెర్రవరం.

గంగరెడ్డి మొ॥ మా॥
 చెన్నరెడ్డి మొ॥ కొ॥
 వెంకన్న పట్నారి.
 విశ్వబ్రహ్మ బాంకీష్ణయ్య.
 లింగాయతి శాంతిష్ణ.
 కునంగి పత్తిగారి నారాయణ బాగన్న.
 మనుసానిపల్లి లక్ష్మ్య రెడ్డి మొ॥ మా॥
 ,, నాగిరెడ్డి మొ॥ మా॥

౧౨

రాంసానివల్లి.

కజారి కిష్టరెడ్డి.

విశ్వబ్రహ్మ బ్రహ్మయ్య.

గడ్డిపెద్దపురం.

బిమ్మయ్యగారి రామలింగం.

వాసర అప్పయ్య.

చొక్కారం నరసింహయ్యలు.

చొక్కారం యారయ్య.

బచ్చయ్యయ్య

గాజుల అనంతరాం.

విశ్వబ్రహ్మ మాణియ్య.

కాంకిరెడ్డి.

సారక్రిష్ణాజి.

చిజలిపురం.

మల్లయ్య మొల కొ.

అశ్వంతు మొల మా.

విశ్వబ్రహ్మ నరసింహయ్యలు.

దశి విశ్వం భం.

బెజం శెంకరయ్య.

మయ్యబ్రహ్మ యారయ్య.

పలువట్ల నాగులవల్లి.

మాస్కంతురెడ్డి మొల మా.

పంగకాల్ రెడ్డి.

పి. సంగరెడ్డి.

మడుపతి నరసయ్య.

పల్ల అంజిరెడ్డి.

గొల్ల మల్లగోడు

బాగ్గోడు.

కలూల్ సత్యయ్య.

రాయగోడు.

చెన్నయ్య ముస్తాదర్.

నరుసయ్య .

కేహూనూ.

అడివన్న మొల మా.

అంజన్న మొల కొ.

గాండ్లహన్నయ్య తాళవెల్లి.

అక్కానివల్లి.

రాం కిష్టరెడ్డిగారి నారాయణ

రెడ్డి మొల

మల్లన్న మొల మా.

అక్కి శివయ్య.

యడ్లన్నయ్య.

శివరెడ్డి మొల మా.

అంతరెడ్డి మొల కొ.

పెద్దరెడ్డిపేట.

పెద్ద చొక్కయ్య.

కోడిపాక లింగయ్య పె.

తెలుగు విప్లవద్యాలయ

[గ్రంథాలయం]

మావద్ద దొరుకు వున్నక ములు.

ధిజా త క బో ధి ని

వెల 3-0-00

అనుభవమంత్ర కాజీయము

వెల 1-8-0

రాశిగణిత చూడామణి

వెల 0-6-0

జయంత జయపాల
సంగీత సత్యహరిశ్చంద్ర

వెల 0-12-0

0-12-0

లంకాదహనం

0-12-0.

జీవబ్రహ్మకర్మ వేదాంత రహస్యము.

వెల 3-11-6

బాలనాగమ చరిత్ర యక్షగానము

వెల 0-6-0

రసాయన రాజీఃరణ తంత్రములు.

వెల 3-11-6

సర్వోపధిగుణతల్పము

వెల 3-13-0

వలయువారు:—

చందా నారాయణశ్రేష్ఠి; బుక్/స్టలర్

